

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

VIERING VAN HET EERSTE LUSTRUM VAN HET «TIJDSCHRIFT VOOR PRIVAATRECHT»

Vrijdag, 14 maart 1968 vulden een tweehonderdtal juristen uit alle hoeken van het land, waaronder staatsminister A. De Schryver en de heer Châtel, kabinetschef van de Minister van Justitie, de academieraadzaal van de Gentse Rijksuniversiteit, toen Prof. W. Delva namens de redactieraad van het Tijdschrift het woord nam en lezing gaf van de inleidende tekst, die door Procureur-generaal J. Matthijs, door ziekte weerhouden, werd opgesteld.

Uit de door Prof. Delva sierlijk voorgedragen tekst, die in dit nummer wordt afgedrukt, dienen hier toch aangestipt: het dank- en welkomwoord aan de jongeren, alsook de begroeting der aanwezige leden van de T.P.R.-adviesraad voor Nederland: J.H. Beekhuis (Groningen), J.M. Maeijer (Nijmegen), A. Pitlo (Amsterdam), J.M. Polak (Wageningen). Midden deze vier Nederlandse medewerkers zaten nog achter de podiumtafel: Prof. Delva (Gent), Prof. Ronse (Leuven), beiden redactieleden, en Prof. Storme (Gent), directeur van het Tijdschrift.

Aan het einde van de tekst van de Procureur-generaal werden de feestredenaar, Prof. J.M. Maeijer, hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen in het privaaten handelsrecht, en het door hem gekozen onderwerp *Transplantatie en privaatrecht* voorgesteld. De integrale tekst van deze feestrede zal verschijnen in het tweede nummer van de huidige jaargang van het T.P.R.

Prof. Maeijer greep onmiddellijk naar de volle aandacht van de toehoorders door voorlezing van een pittige bladzijde uit het visionaire boek *Bevroren vuurwerk* van de geneesheer Bel Campo.

Dragende begrippen in de verdere uiteenzetting waren: de levende personen, het levenloze lijk en het tussen-

stadium: de faze waarin de mens als persoon niet meer bestaat maar waarin zijn lichaam, door het mechanisch in werking houden van sommige biologische functies toch nog niet is te definiëren als een levenloos lijk. Verder formuleerde de spreker enige regelen die bij transplantaties steeds zouden moeten worden in acht genomen: o.m. wat betreft de toestemming van de *donor* en/of zijn familie, en over de klinische vaststelling van de dood.

Tot besluit keerde hij terug tot de visionair Bel Campo in een eenvoudige, maar ontroerende passage.

Prof. Maeijer toonde zich een jong, fijn, genuanceerd en durvend redenaar die een broze en actuele materie kundig voor de juridische spiegel wist te houden.

Na een dankwoord aan de spreker, nodigde Prof. Delva alle aanwezigen uit op een fijn verzorgde receptie in de salons van de Rijksuniversiteit.

Een vijftigtal genodigden, redactieleden en medewerkers, verzamelden te 20 uur rond een uitgelezen feestmaaltijd. Tafelvoorzitter Delva bracht verscheidene heildronken uit, waarvan deze aan het adres van Mevrouw Storme, echtgenote van de T.P.R.-directeur wel de merkwaardigste was. Prof. Storme zelf was reeds tijdens de namiddagzitting op meer academische wijze gehuldigd. In een stijlvolle tafelrede beloofde A.P.R.-voorzitter, raadsheer Van Parijs, bepaalde tussenkomsten voor het volgende lustrum, terwijl Prof. Pitlo in een unieke spirituele rede de vijfjarige gelukwenste.

Het was na middernacht toen de lichten boven de bekrumelde tafels werden gedoofd.

Kris SCHUTYSER

HET TIJDSCHRIFT VOOR PRIVAATRECHT BIJ EEN EERSTE LUSTRUM

Rede van de Heer Procureur-generaal Prof. Jacques MATTHIJS

Voor de procureur-generaal bij het hof van beroep van het enig eentalig Nederlands rechtsgebied in het Rijk, en tevens, — wat voor uw dienaar gewis een minder aangename vaststelling is, — als de oudste in jaren van de medestichters en leden van de redaktieraad van het « Tijdschrift voor Privaatrecht », geldt het reeds een buitengewone en vreugdevolle eer het voorzitterschap te mogen waarnemen van deze akademische zitting, bij de viering, in welken en in volle opgang, van dit eerste lustrum van ons tijdschrift.

Deze eer wordt nu echter als een bijzonder voorrecht aangemerkt, wanneer de verschijning van een zó hoogstaand gezelschap van uitgelezen juristen en rechtspractici als ik hier vóór mij verzameld zie rond een merkwaardige kern van vertegenwoordigers van de wetenschap, van de cultuur en van 's Rijks beleid, deze viering verheft tot een merkbare gebeurtenis in het Vlaams rechtsleven.

Tegenover zoveel vooraanstaanden ware een individuele begroeting beslist een gewaagde onderneming.

En toch is het mij geboden, omdat hierdoor het bewijs geleverd wordt van hun warme belangstelling en van hun aangeprezen steun, de vererende en versterkende aanwezigheid te vermelden:

van U, Mijnheer de Minister van State De Schryver, van wie reeds zo dikwijls en terecht gezegd werd, en thans moet herhaald worden, dat er geen manifestatie van het Vlaams rechtsleven doorgaat waaraan U niet deelneemt; en talrijk zijn die welke door U werden bevorderd of tot stand gebracht; uw persoonlijke verschijning begroet ik met vreugde en niet zonder trots;

van U, Mijnheer de kabinetschef van de Minister van Justitie, die niet alleen de minister vertegenwoordigt doch ook uw persoonlijke belangstelling voor ons tijdschrift hierdoor tot uitdrukking brengt.

En wanneer ik dan verder dit auditorium overschouw, bemerk ik nog zoveel vooraanstaande juristen en personaliteiten dat mijn voorstelling onvermijdelijk onvolledig uitvalt... en toch ben ik tot beperking genoopt.

Ik moge dan ook volstaan met hier de vererende aanwezigheid te begroeten van leden van Hof van Cassatie, alsook van de Raad van State, van Kamervoorzitters van en raadsheren in het Hof van Beroep te Gent, van magistraten van zijn parket-generaal, van de rechtbanken, de parketten en de vrederechten, van meerdere professoren van de Universiteit van Gent, Brussel en Leuven, niet enkel van de faculteit van rechtsgeleerdheid doch ook van de faculteit van geneeskunde, van talrijke advocaten en notarissen, en van nog zovelen die van alle hoeken van het land heden namiddag zo talrijk naar hier gekomen zijn.

Namens het « Tijdschrift voor Privaatrecht » stuur ik hen een hartelijke groet en zeg ik hen innig dank om hun bezielende opkomst.

Bij de verontschuldigen zal ik beperkingshalve niet vertoeven. Mag ik echter vermelden dat andere verbintenissen of fysieke kwalen meerdere prominenten en sympathisanten metterdaad hebben verhinderd, en dat de brieven, welke ons van deze bereikten, veelal blijk geven van de werkelijke genegenheid ten overstaan van onze onderneming.

Onze algemene uitdrukking van oprechte erkentelijkheid aan al degenen die onze uitnodiging hebben kunnen beantwoorden, kan ik evenwel niet sluiten, zonder een gans

speciaal welkom- en dankwoord te richten, vooreerst tot de jongeren, omdat hun talrijke verschijning alhier ervan getuigt — dat zij er zich grondig van bewust zijn dat zij — in de eerste plaats, het betrachten en behartigen van het opzet van de stichters en van de eerste ploeg van het « Tijdschrift voor Privaatrecht » eerlang zullen dienen door te drijven en steeds meer te bevorderen.

Doch vooral, — en deze plicht volbreng ik met een uitgesproken blijdschap — wens ik uit ganser harte een genegen onthaalwoord te sturen aan onze vrienden en geachte medewerkers uit Nederland, die niet gearzeld hebben de lange reis naar Gent te ondernemen, om, door hun zeer gewaardeerde aanwezigheid alhier, kracht bij te zetten aan een samenwerking, die tussen de juristen van onze beide landen, in het « Tijdschrift voor Privaatrecht », reeds een opvallende, vaste en vruchtbare realiteit, tevens de heldere weerspiegeling geworden is van een met de dag toenemende en trouwens onweerstaanbare toenadering van onze juridische opvattingen, waardoor, ondermeer in het domein van het privaatrecht, in België en Nederland overeenstemmende en unificerende oplossingen van verscheidene rechtsproblemen kunnen bereikt en verzekerd worden.

Geachte vergadering,

Het is dank zij het beredeneerd initiatief van zijn huidige bevoegde, ijverige en dynamische directeur, — onze waarde collega en beste vriend, Professor Marcel Storme — de geestelijke vader van het « Tijdschrift voor Privaatrecht », die er de leiding van verzekert met stevige hand, dat, te Gent, in het begin van het jaar 1963, in de schoot en onder de impuls van de « Algemene Praktische Rechtsverzameling », geleidelijk de gedachte is gegroeid dat, midden de vele andere rechtskundige publicaties en vakbladen, die wij in ons land kennen, er nog plaats en behoefte was voor een Nederlandstalig wetenschappelijk tijdschrift, dat zich niet alleen zou richten tot een bepaald deel van de rechtsbeoefenaars, maar ook boven de onmiddellijke bekommernissen van de praktijk zou kunnen uitstijgen om een trempunt te worden van allen die om het rechtsverschijnsel in al zijn privaatrechtelijke uitingen begaan zijn.

Er werd herhaaldelijk en zeer uitvoerig van gedachten gewisseld over de opportuniteit, de richting en de modaliteiten van het nieuw ontworpen tijdschrift, de verantwoordende omschrijving van zijn doelstelling en methode, en de opvattingen over zijn inhoud.

Al was aanvankelijk de bekoring groot om ook de aandacht te besteden aan de belangrijkste aspecten van het steeds meer voortschrijdend publiek recht, toch werd uiteindelijk ingezien dat men zich tot het privaatrecht diende te beperken, hoofdzakelijk omdat het privaatrecht, als algemene levensordening van het gehele volk, de weerspiegeling is en tevens het kader van zijn dagelijks bestaan, wezenlijk de ruggegraat blijft van de natie, en er de normen bepaalt die het persoonlijk, familiaal, professioneel en sociaal-ekonomisch leven van de enkeling beheerst.

Doch het privaatrecht dan in zijn ruimste betekenis opgevat, zodat het niet alleen zou begripen het burgerlijk recht en het handelsrecht in al hun geledingen, doch ook het professioneel recht, het privaat procesrecht, het inter-

nationaal privaatrecht en het privaatrecht der Europese gemeenschappen.

Er werden ook grondige besprekingen gevoerd over andere praktische aangelegenheden van velerlei aard waarmede de wetenschappelijke en administratieve directie, de aanwerving van medewerkers, de redactie, het drukken, het uitgeven en het bekostigen van een juridisch tijdschrift gepaard gaan.

Ten slotte, hebben de stimulerende geestdrift van de enen, de heldere kijk van de anderen, en de noodzakelijke nuchtere remkracht van sommigen tot de beslissing geleid dat het plan zou worden uitgevoerd.

En, getrouw aan haar kulturele opdracht en aan haar maatschappelijke zending, was het de A.P.R. die, althans bij de start, de onontbeerlijke financiële steun verzekerde; een nieuwe verdienste die haar te beurt valt, en waarvoor zij, — dit mag hier vandaag in alle eenvoud openlijk worden verklaard —, de gemeente erkentelijkheid wegdraagt van de ganse juristenwereld.

Verder, benevens het streven naar een interuniversitaire samenwerking waarvan de samenstelling van de redactieraad trouwens getuigt, werden ook van meetaf aan onze Nederlandse vrienden bij het initiatief betrokken, en werden ondermeer contacten gelegd met vooraanstaande Nederlandse universiteitsprofessoren, namelijk Professor *Jan Drion*, sindsdien helaas maar al te vroegtijdig aan onze genegenheid onttrokken, en de dynamische en sympathieke collega, *Prof. Polak*, hoogleraar aan de Landbouwhogeschool te Wageningen. Later zouden deze eerste betrekkingen uitgroeien tot een steeds meer nauwe samenwerking en tot het oprichten van een Nederlandse adviesraad, thans samengesteld uit de h.h. Beekhuis, Professor aan de Universiteit te Groningen, thans Lid van de Staatsraad, Haardt, Hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, Maeijer, hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, onze feestredenaar van heden die ik binnenkort nader zal voorstellen, Pitlo, Professor aan de Universiteit te Amsterdam en Polak, zoëven genoemd, wier aanwezigheid ik hier aan deze tafel hartelijk begroet.

Doch, — en al weet ik best dat ik hiermede zijn algemeen gekende bescheidenheid geweld zal aandoen —, wat ik in de eerste plaats moet onderstrepen is: dat al deze resultaten hoofdzakelijk te danken waren aan het vurig en meeslepend optimisme, de onvoorwaardelijke toewijding, het wijs beleid, en de onwankelbare en onverpoosde stuwkracht van onze vriend, *Prof. Marcel Storme*, die van meetaf aan de ontzagelijke en tevens ondankbare taak van al die voorbereidende werkzaamheden op zich heeft genomen, en met een opvallende kennis van zaken en mensen, mede een bewonderenswaardige kunst voor het oplossen van de meest kiese problemen, heeft weten te benaastigen, om ze uiteindelijk veilig te brengen tot op die heuglijke dag van 13 maart 1964, wanneer hij hier te Gent, tijdens een samenkomst, die een mijlpaal betekent in het Vlaams rechtsleven, ten huize van onze verkleefde uitgever, de heer *Story*, die eens te meer alle lof verdient voor de buitengewoon flinke wijze waarop hij de administratie en het uitgeven van ons « Tijdschrift » sindsdien verzekert, het eerste nummer van het T.P.R. officieel aan de genodigden mocht voorstellen en bekendmaken.

Geachte vriend Marcel,

vergeef het mij, maar deze eerste lustrumviering kan ik niet laten voorbijgaan zonder U persoonlijk, in alle eenvoud doch uit de grond van het hart te zeggen —, en hierbij ben ik beslist de tolk van gans deze vergadering —, hoe diep en oprecht onze dankbaarheid en die van al de juristen is voor al datgene wat U bij die stichting, en naderhand gedurende deze 5 jaar, bij de dagelijkse directie van ons « Tijdschrift », heeft gepresteerd.

Geachte Vergadering,

Indien het, bij dit eerste lustrum, behoorde aan de wordingsgeschiedenis van deze onderneming te herinneren en hulde te brengen aan haar promotor, zoals bovendien aan de verdiensten en prestaties van allen die medegewerkt hebben aan haar opbouw, verstrekt deze feestviering ook de geschikte gelegenheid om, in verband met de akte van geloof en van hoop, die op het eerste blad van het eerste nummer van ons « Tijdschrift » prijkt, enigermate te schetsen, datgene wat in deze verlopen tijdspanne van vijf jaar kon gerealiseerd worden.

Ten einde het hierbij dreigend verwijt van zelfvoldaanheid en overschatting te ontgaan, en tevens het hoogste nut te putten uit een opbouwende kritiek, ware het gewis passend geweest dat dit gewetensonderzoek niet zou uitgaan van een lid van de redactieraad.

Alles is echter uiterlijk waarneembaar, en kan mij daarom in zekere mate geruststellen voor de objectiviteit van een korte uiteenzetting, die door onze abonnees en lezers van het « Tijdschrift » kan worden gecontroleerd.

Wellicht, zullen reeds de enkele hiernavolgende kwantitatieve gegevens kunnen toelaten een overzichtelijk beeld te geven van de omvang en de intensiteit der geleverde prestaties.

1. De sinds maart 1964 tot einde 1968 in totaal verschenen circa 3.500 bladzijden gedrukte tekst, verspreid over 4 nummers per jaar, hebben ongeveer 50 bijdragen en hoofdartikelen omvat, met aan het einde van ieder een bondige samenvatting in het Frans, het Engels en het Duits, dit om een ruimere verspreiding in de hand te werken.

2. 20 uitvoerige overzichten van rechtspraak werden gepubliceerd betreffende: personen- en familierecht, zakenrecht, erfenissen, schenkingen en testamenten, verbintenissen, voorrechten en hypotheek, vennootschappen, industriële eigendom, auteursrechten en oneerlijke mededinging, arbeidsovereenkomsten, arbeidsongevallenrecht, professionele aansprakelijkheid van de notaris, professioneel recht van de advocaat, maritiem recht, internationaal privaatrecht, en ten slotte Europees recht, vestigingsrecht, kartelrecht en rechtsbescherming. En aan dit laatste overzicht van rechtspraak werd, gelet op de groeiende invloed van de beslissingen, aanbevelingen en rechtsspraak van de verschillende organen der Europese gemeenschappen, een bijzondere aandacht besteed.

3. In de 20 tot nogtoe verschenen nummers van het T.P.R. werden circa 225 boekrecensies opgenomen; ieder van deze recensies was een uitvoerige, verzorgde en grondige kritische bespreking, gewijd aan binnen- en buitenlandse publicaties op het gebied van het privaatrecht.

Hij die van deze boekrecensies geregeld inzage nam, heeft, naar ik meen, moeten vaststellen in welke sterke mate de redactieraad er een bepaald belang aan gehecht heeft, en dan ook over de degelijkheid ervan in het bijzonder streng heeft gewaakt.

4. In die vijfjarige periode waren er, juist geteld, 100 medewerkers, die door hun hoofdartikelen, bijdragen, overzichten van rechtspraak en boekbesprekingen het tijdschrift hebben geschrraagd, en, — wat moet worden onderstreept en werkelijk verheugend is —, hierbij waren er 15 uit Nederland.

Aan al deze auteurs breng ik, uit naam van de redactieraad en de Nederlandse adviesleden, een eregreet; wegens hun blijvende bijdrage tot de verrijking van de Vlaamse rechtswetenschap wezen zij hier feestelijk gefeliciteerd.

Ik zou echter aan deze aangename plicht erg tekort komen, zo ik niet bij deze verdiende hulde moest betrekken

al onze stille medewerkers van het redaktiesekretariaat, zij die, dag in, dag uit, ondanks hun eigen soms zware beroepsbezigheden, hebben gecorrespondeerd, verbeterd, geschaafd, vertaald, gecoördineerd, en aldus in aanzienlijke mate tot de uitbouw hebben bijgedragen.

5. Ten slotte, heeft het aantal abonnementen alle verwachtingen overtroffen: de wetenschappelijke uitgeverij E. Story, houdt er, in nauwe samenwerking met onze directeur, de hand aan dat, om de drie maanden, het te verschijnen nummer tijdig zou klaar zijn. Graag leg ik er de nadruk op dat deze samenwerking bepaald aangenaam is en dat aan de uitgeverij Story in het welslagen van de T.P.R. niet geringe verdiensten toekomen. In deze dank moet eveneens de N.V. Erasmus worden betrokken, omdat zij op zo keurige wijze het drukken van ons tijdschrift wist te verzorgen.

Wat nu verder de inhoud van ons « Tijdschrift » betreft, zal ieder lezer hebben kunnen vaststellen, en werd hij er wellicht door getroffen dat, getrouwd aan het opzet van de stichters, er steeds gestreefd werd naar het in acht nemen van de rechtsvergelijkende methode, zowel bij de ontleding van de jurisprudentiële oplossingen aan de gerezen rechtsproblemen verstrekt, als bij de aan de rechtsleer opgedragen systematisering van de nieuwe door de rechter ontdekte en toegepaste regelen.

Aldus, bij het ordenen van de gegevens, het formuleren van de rechtsregel en de verdere kritische uitbouw van het privaatrecht, werden in de muren van het gebouw der nationale rechtswetenschap de luiken breed opengesteld voor het levend rechtsverschijnsel in het buitenland en in internationaal verband.

Is het dan ook niet het vermelden waard dat, dank zij de gevolgde methode, mede de samenvattingen in het Frans, het Engels en het Duits van zijn hoofdartikelen, ons « Tijdschrift » thans in tal van buitenlandse bibliotheken prijkt, niet alleen van de buurlanden maar ook bv. in Zweden, Moskou, de Verenigde Staten van Noord-Amerika, Zuid-Afrika, tot zelfs Singapore?

Trouwens, buiten de bijdragen van Nederlandse juristen, — 10 hoofdartikelen en 2 overzichten van rechtspraak —, verscheen ook een bijdrage in oorspronkelijke taal van een Amerikaans hoogleraar (in het Engels) met name het artikel van Prof. Loiseaux over « *The American concept of consideration* », en van een Frans hoogleraar (in het Frans), namelijk van Prof. Terre over « *La rénovation du Code civil français* ».

Uniek waren ook, — zelfs voor Nederland —, de twee overzichten van de meest belangwekkende arresten van de Hoge Raad der Nederlanden, overzichten waarin op voortreffelijke wijze de Belgische en Nederlandse rechtspraak met elkaar werden vergeleken.

Verder, in de reeks overzichten van rechtspraak, verdienen beslist een speciale vermelding die overzichten welke tot nogtoe niet systematisch in België werden opgesteld, met name: Europees recht, Maritiem recht, Notariële aansprakelijkheid, Professioneel recht van de advocatuur.

Dit onderzoek in vogelvucht van deze vijfjarige activiteit, kan ik bezwaarlijk besluiten zonder dan nog uiteindelijk te herinneren aan de bijdragen gepubliceerd in het belangrijk nummer 4, jaar 1966, van ons « Tijdschrift », nummer dat, voorafgegaan van een voorwoord van de toenmalige Minister van Justitie, Pierre Wigny, nagenoeg volledig gewijd werd aan de gestelde vraag van de « *Herziening van het Belgisch Burgerlijk Wetboek* ». Nadat deze belangwekkende aangelegenheid zorgvuldig was voorbereid geworden door een colloquium, voorgezeten door de heer Frans Van Parijs, Kamervoorzitter in het Hof van Beroep te Gent en voorzitter van de A.P.R., heeft de redactieraad van ons Tijdschrift, ten overstaan van de ge-

bleken behoefte aan herziening van belangrijke brokstukken van ons burgerlijk wetboek, door het publiceren van deze bijdragen en van een eigen stellingname, de eerste grondvesten willen leggen van een verdere bespreking en discussie van het probleem, en tevens de hoop uitgedrukt dat, net zoals in Nederland een « Proeve van een nieuwe Grondwet » het licht zag om een algemene gedachtenwisseling uit te lokken, ook in ons land het debat over de herziening van ons burgerlijk wetboek eerlang zal op gang gebracht worden.

Mogen de jongeren die hier zijn opgekomen, en die straks, — want snel gaat de tijd —, de wacht zullen aflossen, deze hoop degelijk vervullen en aldus de erkentelijkheid afdwingen van onze ganse gemeenschap.

Intussen kan deze bondig opgemaakte en noodzakelijk onvolledige balans toch tot vreugde stemmen; zij steekt ons immers een hart onder de riem om voortaan steeds meer te ijveren op de weg naar beleving en verrijking van onze rechtscultuur, niet enkel in nationaal, maar dan vooral in Europees verband, door bevordering van alles wat de studie van het privaatrecht in de Nederlandse taal dienen kan. Een opzet in de geest van wijlen Prof. August Vermeulen, wanneer hij, reeds in 1904, in zijn essay over « De Vlaamse en Europese beweging », schreef dat de cultuur van een volk moet verbonden zijn met de beschaving van de omliggende landen.

« Om iets te zijn, moeten wij Vlamingen zijn. Wij willen Vlamingen zijn om Europeërs te worden », zo luidde, 65 jaar geleden, zijn boodschap. Nooit heeft deze lapidaire beschouwing voor ons, zózeer als heden, een reële en actuele bestemming verkondigd, die wij bij de toekomstperspektieven van ons Tijdschrift immer moeten gedenken.

Dames en Heren,

Er blijft mij nog een hoogst aangename taak over. Als gezaghebbend vertegenwoordiger van de Nederlandse rechtswetenschap, en meer bepaald van het privaatrecht, als lid van de Nederlandse adviesraad van ons Tijdschrift, als auteur van dit Tijdschrift, waarin hij in 1967 een belangwekkende bijdrage liet publiceren over « Nietigheid van besluiten van organen van de N.V. » was niemand meer aangewezen dan Prof. Maeijer om deze herdenking op te luisteren.

Geboren te Breda in 1932, en na zijn afstuderen aan de Universiteit te Nijmegen, was Prof. Maeijer achtereenvolgens werkzaam op het parket van de Officier van Justitie bij de arrondissementsrechtbank te Amsterdam, op de griffie van de rechtbank te Breda, en op een in onteigeningen gespecialiseerd advocatenkantoor te Arnhem.

Sinds 1963, is Prof. Maeijer hoogleraar ordinarius in het handelsrecht en burgerlijk recht aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Een jaar voordien, was hij aan dezelfde universiteit gepromoveerd op een dissertatie, getiteld: « Matiging van schadevergoeding ».

De inaugurale rede, die hij in 1964 hield, betrof « Het belangenconflict in de N.V. ». Eenige jaren later schreef hij voor het « Broederschap van Kandidaat-Notarissen » een preadvies over: « Erfdienstbaarheden en kwalitatieve verbintenissen ».

Zijn huidige belangstelling gaat in het bijzonder uit naar het vennootschaps- en verzekeringsrecht; hij publiceerde diverse artikelen over onderwerpen uit deze rechtstakken.

Prof. Maeijer interesseert zich bovendien voor het medisch recht. Tijdens een in 1968 te Nijmegen gehouden, mede door hem georganiseerd congres over « De geneesheer en het recht », hield hij een voordracht over « De juridische relatie tussen geneesheer en patiënt », en onlangs verscheen van zijn hand in het maandblad « *Ars Aequi* » een bespreking van een drietal arresten over de

aansprakelijkheid van de medische specialist werkzaam in ziekenhuisverband.

Mijn waarde collega, Prof. Maeijer,

Wanneer U, in naam van de redaktieraad, gevraagd werd om hier vandaag het woord te voeren, bent U dadelijk op dit verzoek ingegaan. Deze gulle aanvaarding als feestredenaar op te treden ging ons recht naar het hart; uit ons aller naam, betuig ik U daarvoor onze vurige dank.

Deze gevoelens van erkentelijkheid gaan gepaard met een niet te verbergen belangstelling voor het door U gekozen onderwerp: « Transplantatie en privaatrecht ».

Denk niet dat deze belangstelling enkel verband houdt met de vrij recente, soms spectaculaire, transplantaties, welke, met min of meer gunstige afloop, ondernomen werden in de Verenigde Staten van Noord-Amerika (namelijk te New-York, Richmond, Houston en Dallas), verder te Montréal en in Brazilië, ofwel met het meer bekend geval van harttransplantatie op Dr. Blaiberg door Dr. Barnard en zijn ploeg in het gasthuis van de « Groote Schuur » te Kaapstad, zonder te willen spreken van de onlangs in sommige klinieken te Londen en te Parijs uitgevoerde analoge overplantingen.

Dat zowel in de universitaire geneeskundige wereld als bij de juristen hier te Gent deze aangelegenheid werkelijk in het brandpunt van de belangstelling komt te staan, is te wijten aan het feit dat ook in deze stad, en meer bepaald in het « Akademisch Ziekenhuis », sinds 1967, herhaadelijk overgegaan werd tot transplantaties van organen, namelijk van nieren, van een long, en zeer onlangs van een strottenhoofd, terwijl nu ook te Leuven, enkele weken geleden de verplanting van een lever werd verricht.

Het hoeft geen betoog dat, afgezien van het belang dat zij betekenen voor de vordering van de geneeskundige wetenschap, deze bewerkingen, uitgevoerd terstond na of bij het overlijden van de « donor », niet enkel morele of ethische opvattingen in het gedrang brengen, en tevens verschillende medische houdingen bepalen, doch, en misschien vooral, zowel op het gebied van het privaatrecht

als van het strafrecht, belangrijke en kiese problemen stellen, ondermeer met betrekking tot de vaststelling en het bewijs van de dood.

De verschillende juridische concepties die, naar gelang de plaatsen, de stelsels en de tijd, soms bezwaarlijk vatbaar blijken voor vereniging, hebben, in sommige landen, zoa's Italië en Engeland, reeds de tussenkomst van de wetgever uitgelokt. In Frankrijk, werd door de heer Gerband, op 15 december 1967, een wetsvoorstel ingediend strekkende tot de bepaling van de « klinische dood » en de regeling van de voorwaarden van transplantaties van organen.

Ook in ons land, wordt dergelijke tussenkomst aangekondigd door het op 16 januari jl. ingediend wetsvoorstel van volksvertegenwoordiger Cornet d'Elzjus, betreffende het wegnemen van organen « post mortem ».

Intussen, worden, met betrekking tot hetzelfde onderwerp, in de buitenlandse rechtsliteratuur van de jongste jaren verscheidene ophefmakende uiteenzettingen aange troffen; ik dank ondermeer aan die van Jean Savatier, Professor aan de Universiteit te Poitiers, in « Recueil Dalloz », en getiteld: « Et in hora mortis nostrae », alsook aan die van Jean Graven, oud-dekaan van de rechtsfaculteit van de Universiteit en thans voorzitter van het Hof van Cassatie te Genève, wiens studie « Les données nouvelles de la vie et de la mort et leurs incidences juridiques » gepubliceerd werd in de « Revue internationale de criminologie en de police technique », en ten slotte aan de merkwaardige bijdrage van Julien Doll, raadsheer in het Hof van Beroep te Parijs, « Les problèmes juridiques posés par les prélèvements et les greffes d'organes en l'état actuel de la législation française », verschenen in de « Juris Classeur Périodique » van juni 1968.

De gisting wordt dus vrij algemeen.

Noodzakelijk en passend is het geworden tot bezinning te komen, en de opbruisende gedachten, koelbloedig, zakelijk en met doorzicht te ordenen.

De hier aanwezige juristen en medici zijn ervan overtuigd dat, in dit verband, de uiteenzetting van onze feestredenaar van heden een belangwekkende voorlichting zal zijn van de in het privaatrecht gestelde problemen.

OVER HET BESTAAN EN DE NIETIGHEID VAN BUITENLANDSE VENNOOTSCHAPPEN IN BELGIË

Wanneer een vennootschap, opgericht in een bepaald land, optreedt in een ander land, rijzen vragen van internationaal privaatrecht. Zal de vreemde vennootschap erkend worden in het andere land? Indien zij erkend wordt, in hoever geldt dan het vreemde vennootschapsrecht en in hoever geldt het recht van het land waar zij optreedt?

In deze studie behandelen wij de belgische houding in dit verband bijzonder met betrekking tot het bestaan en de nietigheid van buitenlandse vennootschappen. Wij onderzoeken eerst de toepasselijkheid van het vreemde vennootschapsrecht, en vervolgens de toepasselijkheid van het belgische recht.

In de loop van onze uiteenzetting zullen wij af en toe verwijzen naar het Verdrag, dat op 9 februari 1968 gesloten werd tussen de zes Euromarkt-landen met het oog op « De Onderlinge Erkenning van Vennootschappen en Rechtspersonen ». Dit verdrag — dat wij hopen weldra van kracht te zullen worden — vereenvoudigt het internationaal privaatrecht in de E.E.G.-landen met betrekking tot de erkenning en de bekwaamheid van vennootschappen, die werden opgericht in overeenstemming met het recht

van een verdragsluitende Staat en die hun statutaire zetel hebben binnen de grondgebieden waarop het Verdrag van toepassing is.

1. De wet van de hoofdzetel.

Buitenlandse vennootschappen genieten rechtsbestaan in België, Art. 196 van de Samengeordende Wetten op de Handelsvennootschappen bepaalt: « De naamloze vennootschappen en de andere handels-, nijverheids- of financie-verenigingen welke buitenlands opgericht zijn of buitenlands hun zetel hebben, mogen in België hun werkzaamheden verrichten en in rechte verschijnen ». ⁽¹⁾

De wet bevat alleen het beginsel van de erkenning en bepaalt niet door welke wet de vreemde vennootschap in België zal beheerst worden. Rechtsleer en rechtspraak hebben deze lacune aangevuld en houden voor dat vreemde vennootschappen in België beheerst worden door de wet van hun hoofdzetel, d.i. de wet van de reële leidingszetel der vennootschap. ⁽²⁾

De belgische opvatting verschilt van deze voorgehouden

in omringende landen : volgens het engelse recht wordt een vreemde vennootschap beheerst door de wet op grond van welke zij werd opgericht (incorporatieler). ⁽³⁾ In Frankrijk houdt men als criteria de wet van de controle- én van de exploitatiezetel. ⁽⁴⁾ Het Verdrag van 9 februari 1968 betreffende de onderlinge erkenning van vennootschappen en rechtspersonen verwijst, zoals het engelse recht, naar de wet in overeenstemming waarmee de vennootschap werd opgericht. ⁽⁵⁾ Wanneer dit Verdrag van kracht zal worden, zal er in België dus een verschillend systeem gelden voor vennootschappen wier statutaire zetel gevestigd is in één van de E.E.G.-landen en vennootschappen wier hoofdzetel elders gevestigd is. ⁽⁶⁾

De wet van de hoofdzetel waarnaar, in het beginsel, het belgisch recht verwijst, is de wet van de plaats van waar de vennootschap in feite bestuurd wordt of van waar de centrale leiding vetrekt. ⁽⁷⁾ Daàr zullen zich gewoonlijk bevinden : archief, boekhouding, secretariaat, personen aan wie verslag moet worden uitgebracht, enz...

Het lokaliseren van de hoofdzetel is een feitelijke kwestie die door de belgische rechter op soevereine wijze wordt vastgesteld. ⁽⁸⁾ De maatschappelijke zetel, vermeld in de statuten, heeft geen invloed : wanneer de statuten van een vennootschap bepalen dat de hoofdzetel van de vennootschap te Brussel gevestigd is en de feiten wijzen aan dat de daadwerkelijke leiding van Londen uitgaat, zal de vennootschap in België door het engelse recht beheerst worden. De plaats waar de uitbatingcentra gelegen zijn, komt ook niet in aanmerking: hoewel de fabrieken gelegen zijn in het ene land, wordt de vennootschap toch beheerst door de wet van het andere land wanneer daar het hoofdbestuur van de vennootschap gevestigd is.

Buitenlandse vennootschappen die in België een uitgebreide activiteit voeren, stichten soms in België een naamloze vennootschap naar belgisch recht waarvan de buitenlandse vennootschap de grote meerderheid der aandelen bezit. In dergelijk geval moet men er over waken dat de feitelijke leiding van de belgische vennootschap in België berust en niet in het buitenland ter zetel van de voornaamste aandeelhoudster. Zoniet zal de naamloze vennootschap niet een belgische maar een vreemde rechtspersoon zijn, onderworpen aan het recht van de werkelijke hoofdzetel.

Het is de wet van de hoofdzetel die de grond- en vormvoorwaarden bepaalt waaraan de vennootschap moet voldoen om geldig te bestaan. Een vennootschap, opgericht in Frankrijk, waarvan de hoofdinrichting zich te Londen bevindt moet voldoen aan het engels vennootschappenrecht. De franse wet geldt slechts voor « locus regit actum ». ⁽⁹⁾ De wet van de ligging van de goederen die in de vennootschap worden ingebracht, zal gelden met betrekking tot de vestiging en de overdracht van zakelijke rechten. ⁽¹⁰⁾

De wet van de hoofdzetel beheerst eveneens het zogenaamd « personeel statuut » van de vennootschap. ⁽¹¹⁾ De vreemde vennootschap heeft in België de bevoegdheid, rechten en plichten die de wet van de hoofdzetel voorhoudt — dit alles, voor zover de Belgische internationale openbare orde niet geraakt wordt ⁽¹²⁾ Het vreemde personeel statuut wordt door de belgische rechtsleer en rechtspraak zeer strikt geëerbiedigd. Bij voorbeeld, een engelse *partnership* kan volgens het engelse recht in rechte optreden. Zij kan dit ook in België, hoewel zij volgens het engelse recht geen rechtspersoonlijkheid bezit en *normaliter* in het belgisch recht een vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid niet in rechte kan verschijnen. ⁽¹³⁾

De feiten die aanleiding geven tot het besluit dat de hoofdzetel van de vennootschap zich in een bepaald land

bevindt, kunnen zich door verloop van tijd wijzigen. De leiding of de hoofdzetel van de vennootschap kan zich bewust of onbewust verplaatsen van het ene land naar het ander. Quid, met de rechtstoestand van de vennootschap ?

Volgens het belgisch internationaal privaatrecht is de vennootschap onderworpen aan de wetgeving van het eerste land zolang zij daar haar hoofdinrichting heeft ; zij is onderworpen aan de wetgeving van het tweede land zodra de hoofdinrichting zich in het tweede land bevindt. Deze regel geldt slechts in zover volgens het interne recht van het eerste land de rechtspersoon blijft bestaan wanneer de vennootschap zich in een ander land gaat vestigen, ⁽¹⁴⁾ en wanneer volgens het interne recht van het tweede land een rechtspersoon die vroeger onderworpen was aan een andere wetgeving, geldig voortbestaat. Zoniet, houdt de rechtspersoon op te bestaan. Het lijkt geen twijfel dat de vennootschap verder voor de grond- en vormvereisten moet voldoen aan de wetgeving van het tweede land ⁽¹⁵⁾.

Het belgisch Hof van Cassatie bevestigde deze leer in het recent arrest *Lamot*. ⁽¹⁶⁾ *Lamot Ltd*, een vennootschap oorspronkelijk gevestigd te Londen, verplaatste haar zetel naar Mechelen. Een probleem stelde zich nopens het geldig voortbestaan van deze vennootschap. Het Hof oordeelde « *Attendu que... la Société « Lamot limited » a valablement, suivant les règles du droit anglais, transféré son principal établissement en Belgique et qu'elle n'a pas cessé ainsi, d'après le droit anglais, d'être une personne juridique... qu'il ne résulte d'aucune disposition de la loi belge, que du seul fait du transfert de son principal établissement dans les conditions susdites, pareille société aurait cessé au regard de la loi belge, d'être une personne juridique ; qu'en effet, rien ne s'oppose à ce que cette société subsiste, dès lors qu'en raison de ses statuts originaires, éventuellement adaptés aux exigences du droit belge, sans toutefois que ses caractères essentiels s'en trouvent modifiés, elle remplit les conditions pour pouvoir, au titre de société reconnue par le droit belge, jouir de la capacité juridique résultant de la personnalité juridique...* » ⁽¹⁷⁾.

De vreemde vennootschap die in België optreedt moet, evenals een belgische vennootschap, haar bestaan bewijzen. Zij moet de stukken voorbrengen vereist door de wet van haar hoofdinrichting. « *Qu'il est de bon sens que les sociétés étrangères ne peuvent avoir devant les tribunaux belges une situation plus avantageuse que les sociétés belges elles-mêmes et que l'on ne peut admettre à ester en justice des sociétés étrangères constituées au mépris de la loi de leur pays, alors que le législateur belge a refusé ce droit aux sociétés belges et qu'au surplus une société n'a d'existence juridique que pour autant que la loi la lui reconnaisse* » ⁽¹⁸⁾.

Indien de wet van de hoofdinrichting geen bijzondere pleegvormen voorschrijft mag het bestaan van de vreemde vennootschap voor de belgische rechter bewezen worden door alle middelen van recht. Wanneer de vreemde vennootschap *prima facie* de geldigheid van haar bestaan heeft aangetoond, mag de tegenpartij de valsheid van de bewijsovervoering aantonen, of bewijzen dat een andere bewijsovervoering moet gevolgd worden omdat b.v. de hoofdzetel zich niet bevindt op de plaats die de vennootschap voorhoudt.

Kan de belgische rechter de nietigheid uitspreken van een buitenlandse vennootschap, of blijft dit recht voorbehouden aan de rechtbanken van de *lex societatis*. Deze laatste zijn het best geplaatst om het ter plaatse geldend recht toe te passen.

De stelling werd verdedigd dat de belgische rechter niet verder mag ingaan op betwistingen nopens de rechtsgeldigheid wanneer de vreemde vennootschap *prima facie* haar geldigheid heeft aangetoond : « *Il leur suffit de constater la régularité extrinsèque de la constitution de la personne*

morale, c'est-à-dire la réalisation des conditions exigées. C'est aux autorités publiques étrangères qu'il appartient d'apprécier la véracité des déclarations des fondateurs, de les vérifier le cas échéant et de déterminer la capacité des sociétés, associations ou fondations établies sous leur souveraineté » (19).

De belgische rechter bevoegdheid verlenen tot het toetsen van de rechtsgeldigheid der vreemde vennootschappen wat hun grond betreft, kan aanleiding geven tot tegenstrijdige beslissingen: de rechtbank van de hoofdzetel kan de vennootschap voor geldig houden, terwijl de belgische rechter haar voor nietig houdt (20). De belgische rechter onbevoegd verklaren zou aan vreemde vennootschappen meer rechten kunnen geven dan de *lex societatis* toelaat, en zou de vreemde vennootschappen begunstigen t.o.v. de belgische. Art. 196 van de samengeordende wetten op de handelsvennootschappen bedoelt slechts « rechtsgeldige » vennootschappen. Het is de taak van de belgische rechter alle eventuele opwerpingen nopens die rechtsgeldigheid te onderzoeken en te beslechten.

De belgische rechter moet de geldigheid nagaan en kan de nietigheid uitspreken op dezelfde wijze als hij bevoegd is inzake kwesties van staat van vreemde fysieke personen.

De gevallen waarin de belgische rechter bevoegd is te oordelen over de eis houdende geldigheid of nietigheid van de vreemde vennootschap in België vinden wij in artikel 52 van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid; o.m. wanneer de eis verknocht is met een geding dat reeds voor een belgische rechtbank aanhangig is; wanneer de vennootschap een woonplaats in België heeft (21) enz... In de bij art. 52 van voormelde wet niet voorziene gevallen, mag de belgische rechter oordelen indien de vennootschap niet in *limine litis* de bevoegdheid van de belgische rechter afwijst. De vreemde vennootschap kan slechts de bevoegdheid afwijzen indien een Belg in het land van de hoofdinstelling van de vennootschap hetzelfde recht heeft (22).

Het bestaansrecht van de vennootschap of de rechten van de vennootschap t.o.v. de tegen haar opgeworpen nietigheid vormen een onderdeel van haar personeelsstatuut. De rechtmatigheid van de eis tot nietigheid zal door de belgische rechter moeten getoetst worden aan de *lex societatis*.

De gronden tot nietigheid zijn zeer verscheiden. Nietigheid kan o.m. spruiten uit gebrek in de toestemming of uit de onbekwaamheid van een of meerdere stichters. De personele wet van de stichters (nationale wet) bepaalt hun bekwaamheid; de wet van de hoofdzetel bepaalt welke bekwaamheid zij moeten bezitten om als stichters te kunnen optreden. De nietigheid kan ook voortvloeien uit een vormgebrek of uit het niet naleven van de door de wet van de hoofdzetel gestelde grondvereisten, zij het bij de stichting of in de loop van het bestaan der vennootschap.

De wet van de hoofdzetel bepaalt in hoever de nietigheid kan worden opgeworpen, door wie en onder welke omstandigheden. Wanneer het recht van de hoofdzetel, bij voorbeeld, zou bepalen dat de partij die vroeger met de vennootschap een contract heeft afgesloten later de nietigheid niet meer kan opwerpen, moet de belgische rechter de nietigheid onontvankelijk verklaren. Dezelfde beginselen gelden in hoofdzaak van de vennootschap zelf wanneer zij haar eigen nietigheid opwerpt.

In dit verband willen wij wijzen op het onderscheid tussen de wet van de hoofdzetel *qua* vennootschappenrecht en *qua* *lex fori*. Indien volgens het recht van de hoofdzetel de nietigheid niet meer kan opgeworpen worden in bepaalde gevallen door personen die uitdrukkelijk of stilzwijgend het bestaan van de vennootschap hebben erkend, dan mag de belgische rechter de wet van de hoofdzetel

alleen volgen in zover die behoort tot de categorie van het vennootschappenrecht. Een bevestiging die zou steunen op een procedureregule van het recht van de hoofdzetel heeft in België geen gelding. Als *lex fori* geldt de belgische wet: deze kan, bij voorbeeld, bepalen dat, wanneer partijen ten gronde hebben geconcludeerd, zij de nietigheid van de vreemde vennootschap niet meer kunnen opwerpen. De belgische *lex fori* zou toepasselijk zijn zelfs wanneer het vennootschappenrecht van de hoofdzetel geen enkele vorm van bevestiging aanvaardt.

Indien de hoofdzetel zich in de loop van het bestaan van de vennootschap heeft verplaatst, komen de wetgevingen der opeenvolgende hoofdzetels in aanmerking. Veronderstel een franse *société anonyme*, met hoofdzetel te Parijs, verplaatst na enkele tijd haar hoofdzetel naar Londen. Wilt de hoofdzetel te Londen gevestigd is, wordt door de belgische rechter de nietigheid van de vennootschap opgeworpen om reden dat zij bij haar stichting te Parijs niet voldaan heeft aan de essentiële vereisten gesteld door de franse wet nml. de authentieke akte. De nietigheid op grond van de franse wet zal door de belgische rechter slechts in aanmerking mogen worden genomen in zover de engelse wet, wet van de huidige hoofdinstelling, het opwerpen van dergelijke nietigheid toelaat.

De wet van de hoofdzetel bepaalt, in beginsel, de aard van de nietigheid, nml. of de nietigheid geldt *ab initio* of vanaf de uitspraak, en of zij geldt *erga omnes* of slechts *inter partes*. De rechtsgevolgen van de nietigheid worden eveneens door de *lex societatis* beheerst (23). Op grond van genoemde wet bepaalt de belgische rechter de verantwoordelijkheid van de stichters, de gevolgen van de nietigheid t.o.v. beheerders, aandeelhouders onder elkander, aandeelhouders t.o.v. derden, enz. Dezelfde wet bepaalt of de vennootschap al dan niet haar rechtspersoon behoudt voor de doeleinden van vereffening (24). De goederen van de nietige vennootschap die in België gelegen zijn worden beheerst door dezelfde wet in zoverre deze niet strijdt met het belgisch zakelijk statuut (24b).

Is deze regeling die geldt voor « nietige » vennootschappen ook toepasselijk op zogenaamd « onbestaande » vennootschappen? Mag men verwijzen naar de *lex societatis* wanneer de vreemde vennootschap nooit bestaan heeft omdat van bij de aanvang een van de essentiële vereisten voor haar bestaan ontbrak?

Sommige rechtsgeleerden zijn van oordeel dat, wanneer de buitenlandse vennootschap haar bestaan overeenkomstig de wet van haar hoofdzetel niet kan bewijzen, er geen vennootschap bestaat en geen vreemd vennootschappenrecht toepasselijk is. De *lex societatis* geldt alleen voor vennootschappen die geldig bestaan hebben. Indien de vennootschap haar bestaan niet bewijst, bestaat er voor de belgische rechter niets anders dan een feitelijke onverdeeldheid zonder rechtspersoonlijkheid beheerst door het belgisch gemeen recht en de overeenkomst (24c).

Een andere zienswijze, die wij bijtreden, houdt voor dat de belgische rechter de *lex societatis* moet volgen zodra er een *prima facie* vennootschap bestaat. De toestand van de ongeldige vennootschap moet dezelfde zijn wanneer de belgische rechter haar als ongeldig beschouwt, als wanneer de rechter van de hoofdzetel de ongeldigheid of nietigheid zou uitspreken. Voor de belgische rechter zou de vennootschap alleen « onbestaande » mogen zijn wanneer de *lex societatis* de vennootschap in de gegeven omstandigheden als onbestaande beschouwt; zij zou « nietig » zijn met al de gevolgen van de *lex societatis* indien in de gegeven omstandigheden de *lex societatis* aldus zou beslissen (24d).

Wat is de rechtskracht in België van vreemde rechterlijke uitspraken houdende de geldigheid of nietigheid van buitenlandse vennootschappen?

De nietigheid uitgesproken door een rechtbank van de nationaliteit van de hoofdzetel of door de rechtbank van een derde staat, heeft gezag van gewijsde in België⁽²⁵⁾. Daar het hier een vreemde rechterlijke beslissing betreft die een staat vestigt of wijzigt, heeft de uitspraak gezag van gewijsde zonder dat de uitvoerbaarverklaring nodig weze⁽²⁶⁾. Het *exequatur* zou echter vereist zijn om over te gaan tot gedwongen uitvoering.

De uitspraak door een rechtbank van de nationaliteit van de hoofdzetel heeft ons inziens gezag in België ook indien zij gewezen werd op grond van een andere wet dan de *lex societatis*. Bij voorbeeld een vennootschap gesticht in Duitsland, heeft haar hoofdzetel te Londen. De *High Court* spreekt de nietigheid uit op grond van de duitse wet (volgens het engelse recht, dat de incorporatieleer aankleeft, wordt de vreemde vennootschap beheerst door de wet van haar stichting). Dergelijke nietigheid uitgesproken door de rechtbank van de hoofdinstelling met verwaarlozing van de naar het belgisch internationaal privaatrecht toepasselijke personele wet, zal in België gezag hebben⁽²⁷⁾.

II. Toepasselijkheid van de Belgische Wet.

In voorgaande uiteenzetting hebben wij aangetoond hoe de wet van de hoofdzetel het bestaan en de nietigheid van de vreemde vennootschappen in België beheerst. In deze afdeling onderzoeken wij de toepassingsfeer van de belgische wet.

Wanneer personen een vennootschap oprichten en deze onderwerpen aan een vreemde wet daar waar *normaliter* de belgische wet toepasselijk moest zijn, en daarenboven de stichters zich beroepen op de vreemde wet met het bedrieglijk inzicht de belgische wet te ontduiken, dan is de belgische wet toepasselijk. Benevens gevallen van wetsontduiking, heeft het belgisch recht ook gelding voor alles wat de belgische internationale openbare orde raakt. Wetsontduiking en internationale openbare orde worden behandeld in de twee volgende paragrafen. In de derde en laatste paragraaf handelen wij over de belgische vormvereisten met betrekking tot buitenlandse vennootschappen die in België een « filiale » of « kantoor » hebben.

1. Wetsontduiking.

Wetsontduiking verschilt van simulatie. *Simulatie* bedoelt het ogenschijnlijk vestigen van een hoofdzetel op een bepaalde plaats, wijl terzelfder tijd de werkelijke hoofdinstelling elders bestaat. *Wetsontduiking* wil zeggen het vestigen van de feitelijke hoofdinstelling op een plaats met het doel de wet te ontwijken die, gezien de omstandigheden, normaler wijze toepasselijk moest zijn⁽²⁸⁾. In geval van simulatie geldt de wet van de werkelijke hoofdzetel (een toepassing van het algemene beginsel). Wetsontduiking daarentegen vormt een uitzondering op de algemene regel: in plaats van de wet van de hoofdinstelling, is de ontdoken wet toepasselijk. Wanneer de bedoeling van de stichters is de belgische wet te ontduiken, zal de belgische wet toch gelding hebben. Hoewel de vennootschap voldoet aan de wet van haar reële hoofdzetel, zal zij nietig zijn indien zij niet voldoet aan de belgische wet.

De *Crédit Foncier International* werd in Engeland opgericht met het bedrieglijk opzet te ontsnappen aan de bijzondere toelating die toen vereist werd door de belgische wetgever. Het Hof van Beroep te Gent⁽²⁹⁾ oordeelde dat achter de Engelse vennootschap een belgische N.V. schuilging die nietig was daar aan de vereisten van de belgische wet niet werd voldaan. Zij was voor de belgische rechter niets anders dan een feitelijke vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid.

Onder de deelgenoten werd de onverdeelde vereffening

op grond van de overeenkomst en het belgisch gemeen recht. Ten overstaan van derden stelden zich bijzondere problemen: in hoever waren de aandeelhouders tegenover derden verbonden? Gezien er geen rechtspersoonlijkheid bestond, zouden wij kunnen aanvaarden dat de deelgenoten tegenover derden onbeperkt verbonden waren. Anderzijds dachten derden met een geldige vennootschap te doen te hebben en rekenden dus slechts op een beperkte aansprakelijkheid der aandeelhouders.

Het Hof oordeelde dat stichters, beheerders en aandeelhouders gehouden waren tot schadevergoeding of tot het uitvoeren in hun persoonlijke naam van de aangegane verbintenissen. De beheerders waren onbeperkt verbonden; de aandeelhouders alleen binnen het raam van het maatschappelijk mandaat. Daar derden dachten met een geldige rechtspersoon te handelen en dus vermoedden dat de aandeelhouders zich slechts wilden verbinden tot beloop van hun inbreng, besliste het Hof dat het maatschappelijk mandaat t.o.v. de aandeelhouders geen onbeperkte draagkracht had: « ... *que la responsabilité des associés, des actionnaires dans une société anonyme qui... n'existe que comme simple communauté de fait, dérive du mandat qu'ils ont donné aux administrateurs et se renferme aussi dans les limites de ce mandat; or, les actionnaires n'ont pas permis à leurs mandants de les engager indéfiniment; au contraire, ils ont stipulé ne pouvoir être engagés que pour une somme déterminée, que pour le montant de leurs actions; que dès lors aussi, les tiers qui ont su ou dû savoir que les administrateurs ne pouvaient promettre pour leurs mandants que jusqu'à concurrence d'un capital déterminé, n'ont d'action contre les actionnaires, en vertu de l'article 1382 du Code Civil, que pour le montant de leurs actions...* »⁽³⁰⁾.

De vennootschap *Le Crédit Foncier International* werd voor nietig gehouden omdat zij in feite belgisch was en niet beantwoordde aan de belgische grond- en vormvereisten. In de veronderstelling dat een vennootschap, hoewel in feite belgisch, haar hoofdzetel in het buitenland vestigt om, bij voorbeeld, een belgische fiscale wet te ontduiken, maar zich verder schikt naar de grond- en vormvoorwaarden gesteld door het belgisch vennootschappenrecht vormt dit een geldige rechtspersoon.

In dit verband willen wij aanstippen dat wetsontduiking zich kan voordoen in omgekeerde zin: een vreemde vennootschap wordt in België gesticht of vestigt haar hoofdzetel in België om een vreemde wet te ontduiken. Dezelfde regelen zijn hier toepasselijk: de ontdoken wet zal toepasselijk zijn.

De Rechtbank van Koophandel te Brussel⁽³¹⁾, in een veel omstreden vonnis⁽³²⁾, oordeelde anderzins. Het betrof een vennootschap gesticht in België overeenkomstig de belgische wet en dit om aan de franse wetgeving te ontsnappen. De nietigheid werd opgeworpen voor de belgische rechtbank. Deze oordeelde dat zij niet bevoegd was de nietigheid uit te spreken daar, volgens haar interpretatie, art. 128, 129 en 130 van de wet van 1873 alleen doelden op « *in den vreemde gestichte* » vennootschappen, en zij niet bevoegd was wanneer de vennootschap in België was gesticht en voldeed aan de belgische wet⁽³³⁾.

2. De Belgische Internationale Openbare Orde.

Het belgische recht geldt met betrekking tot vreemde vennootschappen voor alles wat de belgische internationale openbare orde raakt: « *L'ordre public international doit, en cette matière comme en toutes autres, permettre aux Etats de sauvegarder les intérêts essentiels de leur communauté nationale* »⁽³⁴⁾.

Wij behandelen drie aspecten van de belgische internationale openbare orde: het minimum van twee vennoten, het leeuwenbeding en het geoorloofd voorwerp.

a) Twee vennoten.

Het belgisch recht beschouwt twee deelgenoten als de *conditio sine qua non* voor een vennootschap. De eenmansvennootschap is in het belgisch recht onbekend; daarenboven wanneer alle aandelen van een meerdere-aandeelhoudersvennootschap in één hand verenigd zijn, houdt de vennootschap op te bestaan.

Deze regelen raken de belgische internationale openbare orde en worden op imperatieve wijze toegepast op buitenlandse vennootschappen. Een buitenlandse vennootschap die minder dan twee vennoten telt wordt in België voor onbestaande of ontbonden gehouden, niettegenstaande het feit dat zij op grond van haar personele wet geldig bestaat⁽³⁵⁾. Het Hof van Cassatie paste deze leer toe in twee arresten van 5 januari en 5 februari 1911⁽³⁶⁾. Dezelfde opvatting werd herhaald in een vonnis van de rechtbank van koophandel te Brussel van 4 februari 1938 betreffende een duitse vennootschap waarvan al de aandelen in één hand verenigd werden: « *Attendu que si en droit allemand la circonstance que toutes les parts sociales de la société demanderesse se trouvent à un moment donné réunies aux mains d'un seul associé paraît ne point faire obstacle au maintien de sa personnalité civile, le juge belge, toutefois, ne peut reconnaître cette conception. Qu'en effet, la loi étrangère ne saurait, c'est de bon sens, nous forcer à reconnaître à un individu seul les droits que la loi belge ne reconnaît qu'à une collectivité. Notre ordre ne le veut point. Attendu qu'on ne voit pas de quelles modifications dans la conception de notre ordre juridique et social pût s'autoriser le tribunal pour adopter sur ce point une autre solution que celle consacrée en 1911 par la Cour Suprême...* »⁽³⁷⁾.

Volgens de belgische opvatting berust de vennootschap op een contract⁽³⁸⁾. Het tot stand komen en het voortbestaan van dit contract onderstelt minstens twee partijen⁽³⁹⁾. De houding vindt tevens steun in de leer van de eenheid van het patrimonium. Het vermogen van een persoon vormt het onderpand van al zijn schuldeisers en is onsplitsbaar. Het stichten van een eenmansvennootschap, of het erkennen van het voortbestaan van de rechtspersoon van een meerdere-aandeelhoudersvennootschap waarvan al de aandelen in één hand zijn, zou voor gevolg hebben dat men zijn patrimonium naar willekeur kan verdelen tussen verschillende schuldeisers, en een deel van zijn vermogen kan beveiligen tegen verhaal⁽⁴⁰⁾.

Wat zijn de gevolgen van de onbestaanbaarheid van de buitenlandse vennootschap in België? Welke wet is toepasselijk?

Men moet, ons inziens, onderscheiden tussen de eenmansvennootschap *ab initio* en de meerdere-aandeelhoudersvennootschap waarvan alle aandelen in één hand verenigd werden.

De eenmansvennootschap *ab initio* heeft in de ogen van het belgisch recht nooit bestaan. Er bestaat geen vennootschap en er is geen vreemd vennootschapsrecht toepasselijk. Voor de belgische rechter zijn de goederen zich in België bevindende de persoonlijke eigendom van de enige vennoot. Er bestaat geen afgescheiden patrimonium met al de gevolgen vanden: geen beperkte aansprakelijkheid, moeilijkheid tot compensatie tussen schuldeisers van de schijnvennootschap en de schijnvennoot. De vennootschap kan als dusdanig niet optreden in rechte.

Indien het een meerdere-aandeelhoudersvennootschap betreft waarvan alle aandelen in één hand gekomen zijn, is de *lex societatis* toepasselijk zolang er meerdere aandeelhouders zijn. Zodra de aandelen in één hand verenigd werden dringt het belgisch recht zich op. Het is de belgische wet, niet de wet van de hoofdzetel die de rechtsge-

volgen beheerst van de concentratie der aandelen. Volgens de *lex societatis* blijft inderdaad de vennootschap bestaan.

Volgens het belgisch intern recht houdt de rechtspersoon op te bestaan wanneer er slechts één vennoot overblijft, en herleeft de vennootschap niet wanneer er korte tijd nadien opnieuw meerdere aandeelhouders zijn. Alleen een nieuwe stichting kan haar tot leven brengen⁽⁴¹⁾. Deze leer is, naar wij menen, niet toepasselijk op buitenlandse vennootschappen. De belgische internationale openbare orde is alleen geraakt, op het ogenblik, of voor de periode, dat er slechts één vennoot bestaat. Wanneer er later opnieuw meerdere aandeelhouders zijn en de vennootschap bestaat rechtsgeldig op grond van de wet van haar hoofdzetel, is de exceptie van belgische internationale openbare orde niet ontvankelijk.

De strakke houding van het belgisch recht t.o.v. het minimum van twee vennoten, stamt uit een tijd dat vennootschappen een eerder uitzonderlijk verschijnsel vormden en dat internationale betrekkingen in dit verband eerder zelden voorkwamen. Heden ten dage lijkt deze houding voorbijgestreefd. Indien de belgische rechtsorde moet beschermd worden, dan kan dit, ons inziens, op voldoende wijze geschieden op grond van de leer van de wetsontduiking en op grond van de leer der simulatie zonder dat het minimum van twee vennoten als algemeen beginsel van internationale openbare orde moet worden vooropgesteld.

Een belangrijke stap die duidt op een versoepeling van de belgische houding ligt bevat in het Verdrag van 9 februari 1968. Artikel 9 al. 2 van dit Verdrag bepaalt: « *Heeft een vennootschap slechts één vennoot, dan mag zij door een verdragsluitende Staat niet slechts om die reden als strijdig met zijn openbare orde in de zin van het internationaal privaatrecht worden beschouwd, wanneer zij volgens het recht in overeenstemming waarmede zij is opgericht rehtens kan bestaan* ».

De belgische Overheid heeft aldus ten gunste van de Euromarkt-landen afgezien van wat zij tot alsdan beschouwde als behorende tot haar internationale openbare orde. Kan de belgische Overheid nog t.o.v. andere landen een andere houding aannemen? De internationale openbare orde is één. Evenals alles, wat van internationale openbare orde is, moet gelden t.o.v. om het even welke Staat, zo moet ook, in beginsel, wat t.o.v. bepaalde landen niet van internationale openbare orde wordt verklaard, op dezelfde wijze gelden t.o.v. andere landen.

b) Leeuwenbeding.

Een probleem van dezelfde aard als het voorgaande betreft het zogenaamde « leeuwenbeding »⁽⁴²⁾. Het behoort tot het wezen van de vennootschap naar belgisch recht, dat ieder deelgenoot deelt in winst en verlies. Art. 1832 B.W. definieert een vennootschap als een contract waarbij twee of meer personen overeenkomen iets in gemeenschap te brengen met het oogmerk om de winst die daaruit kan ontstaan onder elkander te verdelen. Art. 1855 B.W. bepaalt verder: « *De overeenkomst die aan een van de vennoten de gehele winst toekent, is nietig. Hetzelfde geldt voor het beding waarbij de gelden of goederen, door een of meer van de vennoten in de vennootschap ingebracht, worden vrijgesteld van elke bijdrage in het verlies* ».

Volgens het belgisch intern recht, zijn clausules van niet-deelname van deelgenoten in verlies of winst strijdig met de openbare orde, en geven zij aanleiding tot nietigheid *ab initio* van de vennootschap. Het Hof van Beroep te Gent⁽⁴³⁾ oordeelde aldus betreffende een vennootschap waarbij ten voordele van een van de deelgenoten was bepaald dat hij bij de ontbinding van de vennootschap zijn inbreng vrij en onbelast kon terugnemen: « *... dat de clausule... een vrijstelling van tussenkomst in de verliezen van de vennootschap uitmaakt, 't is te zeggen een leeuwen-*

beding en als dusdanig volkomen nietig is ⁽⁴⁴⁾... *Dat de bewiste schikking niet alleen nietig is, maar tevens voor gevolg heeft dat, overeenkomstig art. 1172 van het Burgerlijk Wetboek, gans de overeenkomst van vennootschap waarin zij voorkomt volkomen onbestaande is, daar zij tegen de openbare orde indruist en als een wezenlijke voorwaarde der overeenkomst moet worden aanzien* ⁽⁴⁵⁾...

De vennootschap is absoluut nietig: er bestaat niets anders dan een gewone onverdeeldheid die zal vereffend worden in verhouding tot de inbreng van ieder der deelgenoten ⁽⁴⁶⁾.

Zijn deze beginselen ook van toepassing op buitenlandse vennootschappen? Wanneer volgens het recht van de hoofdzetel een clause in de zin van een leeuwenbeding geoorloofd is, wat is de toestand van de vreemde vennootschap? Zal zij voor onbestaande worden gehouden als strijdig met de belgische internationale openbare orde?

Art. 196 Wetboek van Koophandel verwijst naar in het buitenland gestichte naamloze vennootschappen en andere handelsverenigingen van dezelfde aard. Ter gelegenheid van het behandelen van de eenmansvennootschap konden wij opmerken dat het het belgisch begrip van vennootschap is dat in aanmerking komt, en niet wat men in den vreemde met de term « vennootschap » kan bedoelen. Wanneer de wezenlijke elementen van een vennootschap overeenkomstig het belgisch recht ontbreken, kan deze vreemde rechtsinstelling in België niet als rechtspersoon erkend worden. Volgens het belgisch recht zal er alleen een feitelijke onverdeeldheid bestaan beheerst door de overeenkomst en het belgisch gemeen recht. Voor de verdeling zal men verder geen rekening houden met het leeuwenbeding daar het indruist tegen de belgische openbare orde.

Deze houding, evenals deze t.o.v. buitenlandse eenmansvennootschappen, kan men als verouderd kenmerken. Financieringsovereenkomsten met vennootschappen die tijdelijk in geldmoeilijkheden verkeren kunnen dikwijls neerkomen op een leeuwenbeding: de geldschietter krijgt medezeggenschap, steekt kapitaal, prestige en intellect in de zaak, op voorwaarde te delen in de winst en geen verlies te liiden. Belgische financiers zullen dergelijke verrichting afsluiten in het kader van een lening en erover waken dat de overeenkomst niet als leeuwenbeding kan worden gekenmerkt. Vreemde partijen die het gevaar van een leeuwenbeding niet kennen, zullen bedingen in het raam van het vreemd vennootschappenrecht met al de nadelige gevolgen vanden.

Hoewel het Verdrag van 9 februari 1968 niets bijzonders vermeldt met betrekking tot het leeuwenbeding, lijkt deze exceptie van internationale openbare orde niet meer toepasselijk t.o.v. de E.E.G.-landen. Artikel 9 van het Verdrag beperkt ten eerste de mogelijkheid tot opwerping van dergelijke excepties: « Een verdragsluitende Staat mag dit Verdrag alleen dan buiten toepassing laten, wanneer de vennootschap of rechtspersoon die er een beroep op doet, door haar maatschappelijk doel, door haar werkelijk nagestreefd doel of door haar daadwerkelijke uitgeoefende activiteit handelt in strijd met de beginselen of bepalingen die bedoelde Staat als van openbare orde in de zin van het internationaal privaatrecht beschouwt ».

Uit deze tekst blijkt ons inziens, dat onder de E.E.G.-landen de niet-erkenning van vennootschappen niet meer toegelaten is om reden van de juridische structuur van de vreemde vennootschap maar alleen om reden van het ongeoorloofd voorwerp of de ongeoorloofde activiteit. Dit laatste aspect wordt onderzocht in de volgende paragraaf.

c) Geoorloofd voorwerp.

Het maatschappelijk doel (of voorwerp) van de buitenlandse vennootschap moet geoorloofd zijn en mag niet

indruisen tegen de belgische internationale openbare orde. De belgische rechter oordeelt in elk concreet geval wanneer het doel strijdt met de belgische openbare orde en de goede zeden.

Als voorbeelden van ongeoorloofde vennootschappen kunnen wij aanhalen: een vennootschap die voor doel heeft het uitbaten van kansspelen ⁽⁴⁷⁾ en ontuchthuizen; het in- of uitvoeren van goederen in tegenstrijd met douane- of monetaire reglementeringen; het verwekken van abnormale prijschommelingen; het gevoelig aantasten van de vrije economische mededinging enz... ⁽⁴⁸⁾.

Een overeenkomst met een ongeoorloofd voorwerp kan in België geen gevolg hebben. De buitenlandse vennootschap is volgens het belgisch recht onbestaande niettegenstaande het feit dat zij geldig bestaat volgens haar *lex societatis* ⁽⁴⁹⁾. Daarenboven kunnen de vennoten tegen elkander of tegen derden in België geen enkele rechtsvordering instellen. Indien het contract van vennootschap nog niet werd uitgevoerd kunnen de vennoten de uitvoering ervan in België niet vervolgen. Wanneer in uitvoering van dergelijke vennootschap de vennoten goederen hebben ingebracht die zich in handen van enkelen onder hen of van derden bevinden, kunnen de inbrengers geen teruggave eisen ⁽⁵⁰⁾. Hetzelfde geldt voor de niet uitgekeerde winsten: hij in wiens handen zich de niet uitgekeerde winsten bevinden, kan in België niet gedwongen worden deze af te staan. De persoon die de ingebrachte goederen of niet uitgekeerde winsten bezit mag deze dus ten onrechte en zonder titel behouden. « *Pour le prestige de la justice, le « juge d'équité », le « bon juge moraliste », ne doit pas s'abaisser à faire régner une justice distributive entre fripons, pour faits de friponnerie. Au point de vue social aussi, le refus d'action exerce un effet préventif salutaire* ». ⁽⁵¹⁾

3. Buitenlandse vennootschappen met een « filiale » of « kantoor » in België.

De vreemde vennootschap die in België een kantoor of filiale sticht, is gehouden haar stichtingsakte en andere documenten bekend te maken in het Belgische Staatsblad ⁽⁵²⁾. Wilt de wet van de hoofdzetel principieel het statuut van de vennootschap en haar filiale beheerst, legt de belgische wet bijkomende regelen op tot bescherming van de ingezetenen. Het feit dat een vreemde vennootschap in België een filiale of kantoor opricht duidt inderdaad op regelmatige betrekkingen met de ingezetenen. Deze laatste moeten beschermd worden.

Wij onderzoeken achtereenvolgens wat men bedoelt met « filiale » of « kantoor », waaruit de bekendmaking bestaat, en welke de sancties zijn in geval van niet-bekendmaking.

§ A. « Filialen » of « kantoor ».

Nopens de omschrijving van deze termen bestaat een overvloedige rechtspraak. De rechterlijke uitspraken, hoewel niet steeds gelijk, wijzen gewoonlijk op volgende elementen: er moet een materiële inrichting voorhanden zijn die aan de vennootschap toebehoort; daar moet een vertegenwoordiger aanwezig zijn die handelt met het publiek ⁽⁵³⁾. Beide elementen moeten samen voorhanden zijn ⁽⁵⁴⁾.

Wat verstaat men door materiële inrichting? De buitenlandse vennootschap moet in België een goed bezitten waarvan zij titularis is (eigenares of gebruiker), en dat voor haar doeleinden werd ingericht (bureel, agentschap, showroom enz...). Indien een vertegenwoordiger een eigen bureel inricht, zou dit in de regel niet als filiale of kantoor kunnen beschouwd worden. De tekst van de wet bepaalt inderdaad, dat het de vennootschap is die het kantoor of de filiale moet oprichten ⁽⁵⁵⁾.

Op de door de vennootschap ingerichte plaats moet een vertegenwoordiger ter beschikking staan van het publiek⁽⁵⁶⁾. Het moet een lasthebber zijn in eigenlijke zin, die de vennootschap rechtstreeks kan verbinden. Een tussenpersoon, agent of *courtier* die onderhandelt en verrichtingen voor ondertekening doorstuurt naar de hoofdzetel, zelfs wanneer hij verblijf houdt in een door de vennootschap ingericht gebouw, valt buiten deze omschrijving⁽⁵⁷⁾. De wet zou ook niet toepasselijk zijn op een vertegenwoordiger in België die niet tot taak heeft te handelen met het publiek maar interne aangelegenheden van de maatschappij te behartigen.

Een deel van de rechtsleer en rechtspraak houdt voor dat de lasthebber een algemeen mandaat in het raam van de gewone activiteit van de vennootschap moet bezitten⁽⁵⁸⁾. De rechtspraak heeft in bepaalde gevallen echter lasthebbers met een beperkt mandaat als voldoende beschouwd.⁽⁵⁹⁾

Het tijdselement of de veelvuldigheid van de verrichtingen speelt een zekere rol in het bepalen of de nederzetting van de vreemde vennootschap een filiale of kantoor uitmaakt in de zin van de wet. Wanneer een vennootschap slechts één verrichting zou afsluiten, zou de wet niet toepasselijk zijn. De wet is echter toepasselijk niettegenstaande het feit dat de activiteit zich slechts uitstrekt over een korte periode. Bij voorbeeld, de Rechtbank van Koophandel te Brussel oordeelde dat art. 198 Wetboek van koophandel toepasselijk was op een vreemde vennootschap die ter gelegenheid van een tentoonstelling een stand had ingericht waar het publiek, gedurende de duur van de tentoonstelling, goederen kon kopen en verbruiken⁽⁶⁰⁾.

§ B. Wat moet bekendgemaakt worden.

Buitenlandse vennootschappen die in België een filiale of kantoor oprichten moeten hun stichtingsakte, in zijn geheel of bij uittreksel, bekendmaken in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad. Moeten eveneens worden gepubliceerd: wijzigingen aan de statuten; akten die verandering brengen in de bepalingen waarvan de wet de bekendmaking voorschrijft; de benoemingen, ontsa- ningen en de afzettingen van beheerders, zaakvoerders, commissarissen en vereffenaars, en de akten die de wijze van vereffening bepalen⁽⁶¹⁾. Ook de jaarlijkse balans is onderworpen aan bekendmaking⁽⁶²⁾.

Artikel 198, Wetboek van Koophandel, dat de publiciteit oplegt aan vreemde vennootschappen verwijst eenvoudig naar de publiciteitsregelen toepasselijk op belgische vennootschappen. Deze publiciteitsregelen toepasselijk op belgische vennootschappen verschillen naar gelang de soort van vennootschap. Bij voorbeeld, een Belgische personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, in tegenstelling met een belgische naamloze vennootschap, moet haar statuten niet *in extenso* maar slechts bij uittreksel bekendmaken. Ten einde problemen te ontwijken betreffende de gelijkaardigheid van een buitenlandse vennootschap en een belgische vennootschap die b.v. slechts bij uittreksel haar statuten moet bekendmaken, zal de vreemde vennootschap er in ieder geval best aan doen de strengste voorschriften te volgen en *in extenso* te publiceren.

De rechtspraak is streng met betrekking tot vorm en inhoud der bekendmaking. De stichtingsakte van een Franse *société anonyme* werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad zonder vermelding van de naam van de tweede notaris, zoals dit in Frankrijk in bepaalde omstandigheden toegelaten is. Hoewel het niet vermelden van de naam van de tweede notaris derden niet kon schaden, oordeelde de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen dat de bekendmaking als niet bestaande mocht worden beschouwd⁽⁶³⁾.

In een ander geval had men in het Belgisch Staatsblad bij uittreksel de gegevens betreffende de buitenlandse vennootschap gepubliceerd die door de overheid van het land van de stichting van de vennootschap moesten worden goedgekeurd. Dergelijke publicatie, hoewel het essentiële bevattend, werd niet aanvaard: « *Attendu que la publication faite par la société demanderesse dans le Moniteur Belge... ne saurait être considérée comme l'acte constitutif de la compagnie internationale d'assurances; que ce sont uniquement les statuts tels qu'ils ont été approuvés par l'autorité à Vienne et qui ont servi de base à la constitution de la société demanderesse* »⁽⁶⁴⁾.

Een ander voorbeeld betreft de veroordeling van een vreemde vennootschap omdat de publicatie van haar jaarlijks bilan niet gevolgd was van de namen, voornamen, beroep en woonplaats van al de beheerders en commissarissen in functie op het ogenblik van de goedkeuring van het bilan⁽⁶⁵⁾.

Is er een bekendmaking vereist van de standregelen van een buitenlandse vennootschap die volgens haar *lex societatis* geldig bestaat zonder geschrift? Bij voorbeeld de engelse *partnership* bestaat voegens het engelse recht zonder geschrift of bekendmaking.

Moet dergelijke vennootschap die een filiale of kantoor opricht in België, haar statuten in schrift stellen en bekendmaken? De Rechtbank van Koophandel te Antwerpen oordeelde dat de regelen betreffende de publiciteit van de stichtingsakte van vreemde vennootschappen in België alleen gelden voor vennootschappen in den vreemde opgericht bij geschrift. Indien er volgens de vreemde wet geen geschrift nodig was, kan de belgische wet geen bekendmaking vorderen⁽⁶⁶⁾. Deze zienswijze wordt verworpen door een deel van de rechtsleer en rechtspraak⁽⁶⁷⁾. Een buitenlandse vennootschap zonder geschreven standregelen die een filiale of kantoor in België opricht, zou in ieder geval het voornaamste uit haar standregelen moeten openbaren.

§ C. Sancties.

Het verzuim van bekendmaking der standregelen heeft tot gevolg dat derden die met de vennootschap hebben gehandeld, het bestaan van de vreemde rechtspersoon kunnen ontkennen. Dit kan geschieden op twee wijzen⁽⁶⁸⁾.

Elke derde mag, bij wijze van exceptie, de rechtsoverring ingesteld door een vennootschap wier stichtingsakte niet werd bekendgemaakt, voor onontvankelijk houden alsof de vennootschap onbestaande was. Deze exceptie geldt tijdelijk: zodra zij haar stichtingsakte heeft gepubliceerd, kan de vennootschap een hernieuwde vordering instellen waarop de derde zal moeten ingaan.

Benevens deze exceptie van procedurele aard, bezitten derden een optierecht nopens de rechtspersoon zelf. Derden, die een vordering hebben op de vennootschap, of jegens de vennootschap een verbintenis hebben aangegaan die dagtekent van vóór de bekendmaking, hebben de keuze de vennootschap als rechtspersoon te erkennen, ofwel de rechtspersoon te ontkennen en rechtstreeks te vorderen of zich verbonden te achten jegens de deelgenoten. De kenze tussen rechtspersonen en deelgenoten behoort alleen aan derden. De deelgenoten zelf moeten steeds als vennootschap optreden.

Het ontkennen van de vennootschap kan in bepaalde gevallen voor derden voordelig zijn: in geval van faling kan het gunstiger zijn tegen de deelgenoten een eis in te stellen dan tegen de rechtspersoon; een rechtstreekse vordering biedt ook mogelijkheid tot schuldvergelijking.

Derden die de vennootschap ontkennen moeten hun houding niet steunen op een rechtmatig belang⁽⁶⁹⁾. De keuze mag willekeurig zijn, of zelfs eenvoudig gedaan worden om de eis te ontzenuwen⁽⁷⁰⁾.

Wanneer echter de derde, uitdrukkelijk of stilzwijgend (bij voorbeeld, door ten gronde te besluiten), de keuze heeft gedaan, kan hij zijn houding later niet meer wijzigen ⁽⁷¹⁾.

Slotbeschouwingen

Het recht betreffende buitenlandse vennootschappen in België is niet alleen complex, maar het is daarenboven afhankelijk van een reeks feiten die de belgische rechter soevereinlijk vaststelt. De geldigheid van de vennootschap en haar personeel statuut worden beheerst door de wet van het land waar de belgische rechter beslist dat de hoofdzetel zich bevindt. De hoofdzetel kan bewust of onbewust van land veranderen; met deze verschuift de juridische structuur van de vennootschap. Het kan ook gebeuren dat twee of meer plaatsen, in verschillende landen gelegen, ter zelfdertijd in aanmerking komen voor de kwalificatie van de hoofdzetel.

Niet alleen het bepalen van de hoofdzetel, maar ook de vraag of de vennootschap een filiale of kantoor in België bezit is een feitenkwestie die dikwijls moeilijk te beslechten valt. Wanneer de belgische rechter oordeelt dat de buitenlandse vennootschap hier een kantoor heeft, en de vennootschap heeft de nodige publicaties niet verzorgd, dan kan zij in België voor onbestaande worden gehouden.

Het internationaal handelsverkeer neemt toe. Fysische- en rechtspersonen verplaatsen zich vlugger en veelvuldiger. Ons internationaal vennootschappenrecht is te ingewikkeld voor een toenemende economische mobiliteit.

Het Verdrag afgesloten in het raam van de E.E.G. op 9 februari 1968 zal ons recht voor de toekomst vereenvoudigen met betrekking tot vennootschappen, die in overeenstemming met het recht van een verdragsluitende Staat zijn opgericht en die hun statutaire zetel hebben binnen de grondgebieden waarop het Verdrag van toepassing is.

Wanneer dit Verdrag van kracht wordt, zal er in België een dualistisch systeem gelden, namelijk een systeem voor bepaalde landen op grond van het Verdrag en een ander systeem t.o.v. andere landen. Wij hopen dat dit dualisme slechts korte tijd zal duren, en dat het in voorbereiding zijnde ontwerp tot hervorming van de wetten op de handelsvennootschappen, de heden ten dage geldende artikelen in verband met buitenlandse vennootschappen weldra zal aanpassen in de zin van het Europees Verdrag ⁽⁷²⁾.

Christiaan DE WULF,

Assistent aan de Rijksuniversiteit te Gent

(1) Zie ook Art. 197 tot 199 van Boek I, titel IX, Wetboek van Koophandel.

(2) G. Van Boxsom, *Rechtsvergelijkende studie over de nationaliteit der vennootschappen*, Brussel 1964, nr. 21, blz. 23 e.v.; - R. Abrahams, *Les sociétés en droit international privé*, Luik 1957, blz. 109 e.v.; - Pouillet, *Manuel de droit international privé belge*, Brussel 1947, nr. 225.

(3) «De incorporatieleer geldt in de Verenigde Staten, in Groot-Brittannië en in Canada, alsmede in andere landen zoals Peru, Brazilië, Venezuela, Panama, Guatemala... Zij maakt meer en meer opgang in de Westeuropese doctrine en begint ook door te dringen in de Westeuropese wetgevingen» G. Van Boxsom, o.c., nr. 246, blz. 190.

(4) G. Van Boxsom, o.c., nrs. 152, 153, blz. 114, e.v.; - P. Arminjon, *Précis de droit international privé commercial*, Parijs 1948, nrs. 44, 45, blz. 80 e.v.

(5) Art. 6 van het Verdrag: «...bezitten de op grond van dit Verdrag erkende vennootschappen en rechtspersonen de rechts- en handelingsbevoegdheid die hun wordt toegekend door het recht in overeenstemming waarmede zij zijn opgericht».

(6) Dit Verdrag, zoals reeds werd vermeld, geldt slechts voor vennootschappen die in overeenstemming met het recht van een verdragsluitende Staat zijn opgericht, en die hun sta-

tutaire zetel hebben binnen de grondgebieden waarop dit Verdrag van toepassing is (art. 1). Ieder van de verdragsluitende Staten kan echter verklaren, dat hij het Verdrag niet zal toepassen op vennootschappen waarvan de werkelijke zetel gelegen is buiten de grondgebieden waarop dit Verdrag van toepassing is, indien deze vennootschappen geen werkelijke band met de economie van een van deze grondgebieden hebben (art. 3). Iedere verdragsluitende Staat kan eveneens verklaren dat hij de bepalingen van zijn eigen recht, die hij als dwingend beschouwt, zal toepassen op vennootschappen waarvan de werkelijke zetel zich op zijn grondgebied bevindt, hoewel zij zijn opgericht overeenkomstig het recht van een andere verdragsluitende Staat. (art. 4). Onder werkelijke zetel verstaat men, zoals in het Belgisch internationaal privaatrecht, de plaats waar het hoofdbestuur gevestigd is. (art. 5).

(7) «Le lieu du principal établissement est celui où se concentrent les résultats de l'activité sociale, où se trouvent les archives, la comptabilité, les bureaux, l'administration, d'où part la pensée directe, où se tiennent les assemblées générales, les séances du conseil d'administration, etc... Il importe peu que le lieu où s'exerce l'industrie ou le commerce soit ailleurs, pourvu que les conditions que nous venons d'énumérer soient accomplies» (Resteau, *Les sociétés anonymes devant les lois belges*, Brussel 1913, DI. IV, nr. 2094).

(8) Niet vatbaar voor Cassatie inzover het «feiten» stricto sensu betreft, zie F. Rigaux, *La notion de «Succursale» d'une société étrangère en droit belge*, *Liber Amicorum Baron Louis Frédéricq*, Gent 1965, 815, blz. 818, 819.

(9) Het juiste afbakenen van de regel *locus regit actum* kan problemen stellen. Volgens het franse recht moet de stichtingsakte van een vennootschap gepubliceerd worden, zoniet is de vennootschap ongeldig. Moeten vreemde vennootschappen, in Frankrijk gesticht, deze publiciteitsregel naleven als behorende tot de orde van *locus regit actum*? Zie Y. Loussouarn, *Les conflits de lois en matière de sociétés*, Rennes 1949, nr. 168, blz. 318 e.v.

(10) Y. Loussouarn, o.c., nr. 163, blz. 310-311.

(11) E. Soanoche en F. Bouckaert, *Overzicht van rechtspraak, Tijdschrift voor Privaatrecht*, 1966, 413, 432. Het begrip «personeel statuut» wordt door sommige rechtsgeleerden als niet aangepast beschouwd voor vennootschappen zie R. Abrahams, o.c., blz. 169 e.v. Wij gebruiken de term in de zin van Loussouarn: «...cette expression qui a l'avantage de condenser en elle-même les différentes questions soumises à la loi du siège social. Mais il importe de bien préciser qu'elle n'implique aucune assimilation de la société à l'individu et que l'extraterritorialité de la loi de la société se fonde sur la nécessité reconnue par les différents systèmes de solution de conflits de lois de soumettre la société à une loi unique» (Y. Loussouarn, o.c., nr. 101, blz. 205).

(12) Rechtbank van Koophandel Antwerpen, 16 juli 1904, J.T. 1904, 988.

(13) Rechtbank van Koophandel Antwerpen, 19 augustus 1901, J.T. 1901, 1035; - id. 14 april 1905, P.A. 1905, 1225.

(14) Voor overzicht van rechtsleer betreffende mogelijkheid tot verplaatsen van hoofdzetel volgens het belgisch recht zie Advies advocaat-generaal Dumon sub. Cass., 12 november 1965, *Rev. Prat. soc.* 1966 blz. 139 e.v.; - zie ook A. De Smet en S. Frederico, *Le Transfert du siège social*, *Rev. dr. int. et dr. comp.* 1958, blz. 174 e.v.

(15) De vreemde vennootschap moet eventueel aangepast worden aan de soort belgische vennootschap van dezelfde aard. Indien, bij voorbeeld, de vreemde rechtspersoon als van dezelfde aard kan worden beschouwd als de belgische N.V. zal zij in België voortleven als belgische N.V. mits eventuele aanpassing van haar statuten aan de belgische vereisten (minimum aantal vennoten, minimum kapitaal, enz...) zie Y. Loussouarn, o.c., blz. 249-250.

(16) Cass., 12 nov. 1965, *Rev. prat. soc.*, 1966, blz. 136.

(17) Ibid., blz. 138.

(18) Rechtbank van Koophandel Antwerpen, 25 nov. 1919, *Pas.* 1920 III 78; id., 30 nov. 1906, *Rev. prat. soc.*, 219.

(19) R. Piret, *Les personnes morales étrangères en Belgique*, *Bull. trim. Inst. Belge dr. comp.*, 1922, 247, blz. 263.

(20) Arminjon, o.c., nr. 67, blz. 129.

(21) Gent, 23 juli 1902, *Pas.* 1903 II 29.

(22) F. Passelocq, *Des fins de non-recevoir et exceptions de nullité opposables par les tiers aux sociétés irrégulièrement constituées, belges ou étrangères*, *Rev. prat. soc.*, 1922, nr. 2421, blz. 29.

(23) R. Abrahams, o.c., blz. 122; - J. Hémar, *Théorie et pratique des nullités de sociétés et des sociétés de fait*, Parijs 1926, blz. 450; - P. Arminjon, o.c., nr. 65-66, blz. 124-126.

(24) Y. Loussouarn, o.c., nrs. 237 e.v.

(24b) Indien de wet van de hoofdzetel bepaalt dat in geval van nietigheid een feitelijke onverdeeldheid tussen de

deelgenoten ontstaat, zal deze toestand zich uitstrekken over de in België gelegen goederen, in zover het zakenrechtelijk karakter van deze onverdeeldheid overeenstemt met de Belgische beginselen.

(24c) Zie R. Abrahams, o.c., blz. 116.

(24d) De richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschap « strekkende tot het coördineren van de waarborgen, welke in de Lid-Statens worden verlangd van de vennootschappen in de zin van de tweede alinea van artikel 58 van het Verdrag, om de belangen te beschermen zowel van de deelnemers in deze vennootschappen als van derden, zulks ten einde de waarborgen gelijkwaardig te maken » bepaalt met betrekking tot de gevolgen van de nietige vennootschappen: « De nietigheid brengt de liquida tie mede, op dezelfde wijze als zulks bij de ontbinding kan plaatsvinden ». Zie Publicatieblad Eur. Gem., 14 maart 1963, nr. L 65/8.

(25) Burg. Rbk. Kortrijk, 30 juli 1890, Pas. 1892 III 197; zie R. Abrahams, o.c., blz. 120 e.v.

(26) Pouillet, o.c., nr. 500, blz. 629.

(27) Contra Pouillet, nr. 503, blz. 631.

(28) « Il est certain en effet que lorsqu'on se trouve en présence d'un siège social purement nominal, il est inutile de faire appel à l'exception de fraude à la loi, car la simulation comporte des sanctions qui lui sont propres. Mais, nous avons vu que la jurisprudence superpose à l'exigence d'un siège social réel celle d'un siège social sérieux, le caractère sérieux s'appréciant non pas en fonction des qualités intrinsèques du siège social, mais en fonction des autres éléments de rattachement qui unissent la société à l'Etat. Dès lors si l'on se trouve en présence d'un siège social réel, ne présentant en lui-même aucun vice, parce que le conseil d'administration et les assemblées générales s'y réunissent en fait, mais situé cependant en dehors du territoire de l'Etat avec lequel la société présente une attache sérieuse, on ne peut parler de simulation. Le seul moyen technique de sanctionner la fraude est alors l'exception de fraude à la loi. » (Y. Loussouarn, o.c., blz. 104; zie ook P. Arminjon, o.c., blz. 100 e.v.

(29) Gent, 21 april 1876, Pas. 1876 II 291.

(30) id. blz. 293.

(31) Rechtbank van Koophandel Brussel, 2 maart 1901, Pas. 1901 III 156.

(32) Noot, Rev. prat. soc., 1901, blz. 149-151; J. Hémard, o.c., blz. 455-456.

(33) « Attendu que l'article 128, comme les articles 129 et 130, s'occupent des sociétés constituées en pays étranger et agissant en Belgique; mais qu'aucun article de la loi ne vise les sociétés qui, quoique étant de nationalité étrangère, se fondent en Belgique conformément à la loi belge; que, dès lors, en l'absence de toute disposition législative les concernant, il n'est pas possible de les déclarer nulles lorsque la loi a été suivie pour leur constitution; que le législateur belge n'a manifestement visé dans les articles 128, 129 et 130 que les sociétés constituées en pays étranger, que rien ne permet d'inférer de ces articles qu'il ait voulu que les sociétés qui ont leur véritable siège social et leur principal établissement à l'étranger fussent être constituées à l'étranger ou conformément aux lois de leur pays ». (Rechtbank van Koophandel Brussel, 2 maart 1901, 100 CII.

(34) Antwoord van de Belgische Regering op de « questionnaire relatif à un projet de convention concernant les sociétés », Documents relatifs à la VIIème session tenue du 9 au 31 octobre 1951, Den Haag 1952, blz. 176.

(35) Het dui'se recht kent de *Einmannsgesellschaft*; in Nederland en Duitsland blijft de meerdere-aandeelhouders-vennootschap als rechtspersoon voortbestaan zelfs wanneer alle aandelen in één hand verenigd zijn. Zie J. Bagniet, La société d'une personne, *Liber Amicorum Baron Louis Frédéricq*, Gent 1965, blz. 163, 165.

(36) Cass., 5 januari 1911, Pas. 1911.I.68; - Cass., 5 februari 1911, *Chunet* 1912, blz. 912.

(37) Rechtbank van Koophandel Brussel, 4 februari 1938, Rev. prat. soc., 1940-46, blz. 27.

(38) Art. 1832 B.W.

(39) Advies Advokaat-generaal Terlinden, Cass., 5 januari 1911, Rev. prat. soc., 1911, blz. 188-189.

(40) Noot sub. Rechtbank van Koophandel Brussel, 4 februari 1933, Rev. prat. soc., 1940-46, blz. 27.

(41) Cass., 22 maart 1962, Pas., 1962.I.807.

(42) Beding waarbij een van de deelgenoten zich het overgrote aandeel voorbehoudt in de winst of ontslagen wordt van deelname in het verlies; zie L. Frédéricq, *Traité de Droit Commercial belge*, IV Brussel 1950, nr. 46, blz. 115.

(43) Gent, 22 januari 1944, R.C.J.B. 1947, blz. 241 met Noot J. Limpens.

(44) *Ibid.*, blz. 241.

(45) *Ibid.*, blz. 242.

(46) Brussel, 19 mei 1951, J.T. 1952, 200; - Rechtbank van Koophandel Oostende, 28 april 1960, R.W. 1961-62, kol. 1867;

(47) Rechtbank van Koophandel Brussel, 26 november 1947, *Jur. com. Brux.* 1948, blz. 164; - Burg. Rbk. Charleroi, 12 januari 1897, Rev. prat. soc. 1897, nr. 802, blz. 187.

(48) Zie L. Frédéricq, *Traité*, IV, nr. 13, blz. 73 e.v.; - R.P.D.B. V° Sociétés anonymes, nr. 374.

(49) Sommige auteurs zijn van mening dat de vennootschap als rechtspersoon bestaat maar geen ongeoorloofde handelingen kan stellen in België, zie L. De Vos, *Le Problème des Conflits de Lois*, Brussel 1946, nr. 605, blz. 633; zie ook J. Hémard, o.c., nr. 336, blz. 434-436.

(50) L. Frédéricq, *Traité*, IV, nr. 14, blz. 76 e.v.

(51) *Ibid.*, nr. 17, blz. 84.

(52) Artikel 198 van Boek I, titel IX, Wetboek voor Koophandel.

(53) J. Ghysen, De l'exception de non-recevabilité fondée sur l'article 193 des lois coordonnées sur les sociétés commerciales, *Jur. com. Brux.*, 1939, blz. 1, 7 e.v. - F. Rigaux, La notion de « succursale » d'une société étrangère en Droit belge, *Liber Amicorum Baron Louis Frédéricq*, Gent 1965, blz. 815 e.v.; - voor onderscheid tussen « Kantoor » en « filiale » zie R.P.D.B., V° sociétés anonymes nrs. 3074 en 3075.

(54) J. Ghysen, o.c., blz. 8-9.

(55) *Ibid.*, blz. 9.

(56) Brussel, 27 februari 1892, Rev. prat. soc. 1892, blz. 159. F. Rigaux, o.c., nr. 13 e.v.

(57) Cass., 27 april 1896, Pas., 1896 I 166; - Rechtbank van Koophandel Brussel, 23 januari 1905, *Jur. com. Brux.* 1905, 183; - Rechtbank van Koophandel Antwerpen, 17 september 1907, J.T. 1907, 1110; - Rechtbank van Koophandel Gent, 3 juni 1933, *Jur. com. Fl.* 1933, 85; - Brussel, 8 december 1955, Pas., 1955 II 162.

(58) J. Ghysen, o.c., blz. 11; - Rechtbank van Koophandel Brussel, 1 februari 1933, Rev. prat. soc., 1940, 72.

(59) Cass., 18 december 1941, Pas. 1941.I.467.

(60) Burg. Rbk. Brussel, 12 juli 1883, Rev. prat. soc., 1889, blz. 75.

(61) Art. 4, 6, 7, 8, 9, 12, Boek I, titel IX, Wetboek van Koophandel.

(62) Art. 80, id.

(63) Rechtbank van Koophandel Antwerpen, 3 maart 1900, J.T., 1900, 490.

(64) Vrederegerecht Antwerpen, 11 februari 1904, J.T. 1904, 478.

(65) Vrederegerecht Brussel, 30 november 1903, J.T. 1904, 831.

(66) Rechtbank van Koophandel Antwerpen, 27 mei 1921, Rev. prat. soc., 1922, nr. 2444, blz. 164.

(67) F. Passelcq, *Traité des sociétés commerciales, Les Nouvelles, Droit Commercial vol. II*, nr. 5269.

(68) L. Frédéricq, *Traité*, vol. IV, nr. 139 e.v. blz. 245 e.v.

(69) Cass., 7 maart 1895, Rev. prat. soc. 1895, nr. 583, blz. 85.

(70) L. Frédéricq, o.c., nr. 152.

(71) Cass., 24 maart 1930, Pas. 1930.I.170.

(72) Nuttig ware ook het invoeren van een Europees type van vennootschap. Voor argumenten zie M. Vasseur, *Quelques arguments pour une société de type européen*, J.T. 1965, 1. - W. Van der Grinten, Het Europees vennootschapstype, *Europees Vennootschappenrecht*, Antwerpen 1968, blz. 37 e.v.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 9 januari 1969.

Eerste Voorzitter: M. Bayot.
Raadsheer-verslaggever: M. Polet.
Advokaat-generaal: M. Delange.
Advocaten: Mrs. Fally en Ansiaux.

Berusting en inwilliging. — Tenuitvoerlegging van een vonnis. — Toepassing van de regel van art. 1338 B.W.

De deurwaarder had aan eiseres een vonnis betekend met bevel de kosten te betalen; in hoger beroep beweerde zij dat zij met de betaling van de kosten niet de wil had gehad zich aan het vonnis te onderwerpen.

De tenuitvoerlegging van een rechterlijke beslissing, zelfs wanneer ze zonder voorbehoud wordt gedaan, impliceert niet noodzakelijk een berusting. Om geldig te zijn moet de toestemming, die elke berusting veronderstelt, vrij zijn. Uit art. 1338 B.W. volgt dat de uitvoering van een verbintenis slechts met een bevestiging of een bekrachtiging gelijkstaat wanneer ze vrijwillig is. Die regel is bij analogie toepasselijk op de berusting.

Defourny t./ Guillaume.

Gelet op het bestreden arrest op 21 november 1967 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1135, 1128, inzonderheid lid 2, 1315, 1349, 1353 van het Burgerlijk Wetboek, 159 (koninklijk besluit nummer 300 van 30 maart 1936, artikel 8), 443, inzonderheid lid 1, (koninklijk besluit nummer 300 van 30 maart 1936 artikel 22) van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering en 97 van de Grondwet,

doordat, nu het beroepen vonnis, dat de door eiseres ingestelde vordering tot scheiding van tafel en bed verwerpt, haar op 14 januari 1967 was betekend met bevel om de kosten te betalen, onder bedreiging van uitvoerend beslag en onverminderd alle andere middelen van tenuitvoerlegging, en nu eiseres dezelfde dag de kosten had betaald aan de deurwaarder die ze van haar had gevorderd, het bestreden arrest het hoger beroep dat eiseres op 8 februari 1967 heeft ingesteld niet ontvankelijk verklaart op grond « dat, volgens artikel 159 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, een vonnis gerekend wordt ten uitvoer gelegd te zijn wanneer de kosten betaald zijn en dat de tenuitvoerlegging zonder voorbehoud van een rechterlijke beslissing de berusting in deze beslissing impliceert... dat deze partij (eiseres) tevergeefs tegenwerpt dat zij op 14 februari 1967 haar voornemen om hoger beroep in te stellen had te kennen gegeven aan de deurwaarder die haar aanmaande naar de echtelijke woning terug te keren, vermits zij op die datum het vonnis ten uitvoer had gelegd en zelfs hoger beroep had ingesteld; dat zij niet bewijst dat zij niet met volle kennis van zaken het bestreden vonnis ten uitvoer heeft gelegd »;

— terwijl 1) een stilzwijgende berusting in een rechterlijke beslissing, gewezen in burgerlijke zaken, slechts kan worden afgeleid uit handelingen of feiten waaruit een vaststaande en ondubbelzinnige instemming met de gewezen beslissing blijkt; de betaling van de kosten, zelfs zonder voorbehoud, die onder bedreiging van tenuitvoerlegging werd gedaan aan de deurwaarder die ze vordert, derhalve niet als een berusting kan worden beschouwd noch de veroordeelde partij kan beroven van de termijn

van hoger beroep die haar door artikel 443 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering wordt toegekend (schending van de hierboven vermelde bepalingen, met uitzondering van artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek); 2) bovendien de partij die zich beroept op een berusting daarvan het bewijs moet leveren en onder meer het bestaan moet bewijzen van een bewuste en ondubbelzinnige instemming met de gewezen beslissing (schending van artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek);

Overwegende dat onder de wettelijke bepalingen die zouden geschonden zijn het middel « artikel 1138 » van het Burgerlijk Wetboek vermeldt; dat deze vermelding uit een klaarblijkelijke verschrijving voortvloeit; dat moet worden gelezen: « artikel 1338 »;

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het beroepen vonnis aan eiseres haar rechtsvordering heeft ontzegd en haar in de kosten heeft veroordeeld;

Dat het bestreden arrest erop wijst dat eiseres « deze kosten zonder voorbehoud heeft betaald aan de gerechtsdeurwaarder Boëhmer die ze van haar vorderde toen hij haar het vonnis betekende »;

Dat de gerechtsdeurwaarder, in het exploit dat hij op 14 januari 1967 heeft opgemaakt, vermeldt dat hij het vonnis aan eiseres heeft betekend, dat hij haar bevel heeft gegeven om het bedrag van de kosten te betalen en dat hij haar heeft verklaard « dat zij bij gebreke van betaling daartoe zou worden gedwongen door alle rechtsmiddelen, namelijk, na de termijn van een dag, door het uitvoerend beslag op haar meubelen en roerende goederen »;

Overwegende dat, hoewel eiseres voor het Hof van beroep had beweerd dat zij met de betaling van de door de gerechtsdeurwaarder gevorderde kosten niet de wil had gehad zich aan het vonnis te onderwerpen, het arrest niet onderzoekt of, in het onderhavig geval, de tenuitvoerlegging van deze beslissing vrijwillig is geweest; dat het zich ertoe beperkt vast te stellen dat het vonnis ten uitvoer werd gelegd en op absolute wijze te verklaren « dat de tenuitvoerlegging zonder voorbehoud van een rechterlijke beslissing de berusting in deze beslissing impliceert »;

Overwegende dat de tenuitvoerlegging van een rechterlijke beslissing, zelfs wanneer ze zonder voorbehoud wordt gedaan, niet noodzakelijk een berusting impliceert; dat, om geldig te zijn, de toestemming die elke berusting onderstelt vrij moet zijn;

Overwegend dat uit artikel 1338 van het Burgerlijk Wetboek volgt dat de uitvoering van een verbintenis slechts met een bevestiging of een bekrachtiging gelijkstaat wanneer ze vrijwillig is;

Dat die regel toepasselijk is bij analogie op de berusting;

Overwegende dat hieruit volgt dat door te steunen op de redenen die het vermeldt om te beslissen dat eiseres in het beroepen vonnis had berust, het arrest de regels inzake de gerechtelijke berusting en artikel 1338 van het Burgerlijk Wetboek heeft geschonden;

Dat het middel gegrond is;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan opdat hierover zou worden beslist door de feitenrechter;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT: — Zie gerechtelijk wetboek, art. 1045, derde lid. Verslag Van Reepinghen (blz. 408): « Aldus werd er besloten dat de betaling van de kosten niet de stilzwijgende berusting in de beslissing inhoudt, wanneer deze laatste vatbaar is voor gedwongen uitvoering (Cass. 14 november 1958, Pas. 1959, I, 271) ».

Verslag De Baeck (blz. 160): « Op verzoek van een lid verklaart de Koninklijke Commissaris dat de betaling van de gerechtskosten op zichzelf niet als een stilzwijgende berusting beschouwd kan worden, in tegenstelling met een bepaalde rechtspraak. De Commissie sluit zich hierbij aan ».

Verslag Hermans (blz. 155): « Op verzoek van een lid werd er nogmaals bevestigd dat de betaling van de kosten door de partij, op zichzelf geen bewijs is dat die partij haar instemming betuigt met de beslissing ».

Zie nog Cass. 15 januari 1965 (R.W. 1965-1966, 1673; Pas. 1965, I, 475).

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 24 januari 1969.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. Halleman.

Procureur-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Advocaat: Mr. Bayart.

Benadeling. — Eis tot vernietiging van een onroerende koop uit hoofde van benadeling. — Termijn. — Inschrijving. — Termijn.

De dagvaarding waarbij een eis wordt ingesteld tot vernietiging van een onroerende koop uit hoofde van benadeling van meer dan zeven twaalfden, moet krachtens art. 1676 B.W. betekend worden binnen de termijn van twee jaren te rekenen van de dag van de koop.

Geen wetsbepaling schrijft voor dat de inschrijving van die eis in uitvoering van art. 3 hypotheekwet moet plaatsvinden binnen een termijn van twee jaren te rekenen van de dag van de koop.

Bredael t./ De Ridder.

Gelet op het bestreden arrest, op 22 december 1965 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 3 en 4 van de wet van 16 december 1851 op de hypotheeken, 1674 en 1676 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, nadat eiser door dagvaarding van 1 maart 1961 de nietigverklaring en vernietiging had gevorderd van een verkoop, verleden op 23 september 1959 voor notaris van een onroerend goed, zulks, enerzijds, wegens dwaling en bedrog, en anderzijds, wegens benadeling van meer dan zeven twaalfden, nadat de rechtbank bij vonnis van 18 september 1961 die eis niet ontvankelijk had verklaard wegens gebrek aan inschrijving in de registers van de bewaarder der hypotheeken, nadat eiser deze rechtsoverdracht op 27 november 1961 in gezegde registers had laten inschrijven en nadat hij op 3 maart 1965 hoger beroep had ingesteld tegen voormeld vonnis, het bestreden arrest beslist dat de inschrijving van de eis gesteund op dwaling en bedrog geldig op 27 november 1961 is gebeurd en dat die eis dienvolgens ontvankelijk is, doch tevens beslist dat, wat betreft de eis gesteund op de benadeling van meer dan zeven twaalfden, de inschrijving gedaan op 27 november 1961, dus meer dan twee jaren na de verkoopakte van 23 september 1959, als te laat gedaan voorkomt, dat deze eis op gezegde datum van

inschrijving niet meer ontvankelijk was, dat het verstrijken van de termijn van twee jaren, bepaald bij artikel 1676 van het Burgerlijk Wetboek het verval van de eis medebrengt, en dat eiser ten onrechte aanvoert dat ingevolge die inschrijving zijn oorspronkelijke eis van 1 maart 1961 ontvankelijk zou geworden zijn,

terwijl de termijn van twee jaren, door artikel 1676 van het Burgerlijk Wetboek bepaald voor het indienen van een eis, welke overeenkomstig artikel 1674 van gezegd wetboek, steunt op benadeling van meer dan zeven twaalfden, de termijn is waarin de eis door een dagvaarding moet worden ingesteld, doch geenszins de termijn waarin die eis, overeenkomstig de artikelen 3 en 4 van de wet van 16 december 1851, dient te worden ingeschreven in de registers van de bewaarder der hypotheeken,

en terwijl, nu het gebrek aan inschrijving, overeenkomstig de artikelen 3 en 4 van de wet van 16 december 1851, geen onherroepelijke niet-ontvankelijkheid van de niet-ingeschreven eis medebrengt, doch slechts belet dat verder geproduceerd zou worden, eiser terecht aanvoerde dat ingevolge zijn inschrijving van 27 november 1961, zijn oorspronkelijke eis van 1 maart 1961 ontvankelijk was geworden:

Overwegende dat de dagvaarding waarbij een eis wordt ingesteld tot vernietiging van een onroerende koop uit hoofde van benadeling van meer dan zeven twaalfden, krachtens artikel 1676 van het Burgerlijk Wetboek, moet betekend worden binnen de termijn van twee jaren te rekenen van de dag van de koop;

Overwegende dat geen wetsbepaling voorschrijft dat de inschrijving van deze eis in uitvoering van artikel 3 van de hypotheekwet moet plaats vinden binnen een termijn van twee jaren te rekenen van de dag van de koop;

Overwegende dat uit het arrest blijkt dat de koop waarvan eiser de vernietiging uit hoofde van benadeling van meer dan zeven twaalfden vorderde door zijn dagvaarding van 1 maart 1961, plaats had op 23 september 1959; dat aldus het arrest niet, zonder schending van de in het middel aangeduide wetsbepalingen, kon beslissen dat die rechtsoverdracht, in zover ze steunde op benadeling van meer dan zeven twaalfden, niet ontvankelijk was daar ze werd ingeschreven na verloop van twee jaren te rekenen van de dag van de koop;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het de rechtsoverdracht van eiser uit hoofde van benadeling niet ontvankelijk verklaart en in zover het uitspraak doet over de kosten;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Houdt de kosten aan; zegt dat erover door de feitenrechter uitspraak zal worden gedaan;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Gent.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 12 februari 1968.

Voorzitter: M. van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. de Waersegger.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

1. Verkeer. — Op dezelfde openbare weg van de ene rijbaan op de andere rijden. — Manoeuvreren.

2. Bewijs in strafzaken. — Beoordeling van feitelijke gegevens.

1. De rechter beslist wettelijk dat een bestuurder door op dezelfde openbare weg van de ene rijbaan op de andere te rijden, een manoeuvre uitvoert in de zin van art. 17 verkeersreglement.
2. Bij de beoordeling van de hem overgelegde feitelijke gegevens is de strafrechter niet gebonden door de overwegingen van een getuige of van de partijen.

Halleux en N.V. Piedbœuf t./ Huens.

Gelet op het bestreden vonnis, gewezen op 3 juni 1967 door de Correctionele rechtbank van Brussel, zetelende in graad van beroep;

I. Op de voorziening van Halleux Antoine, beklagde:
A. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de strafvordering:

Over het eerste middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 16, lid 1, en 18 van het wegverkeersbesluit,

doordat het bestreden vonnis, om de veroordeling van de beklagde te staven, de toepassing van de voorrang van rechts verwerpt om de enige reden dat hij, die voorrang geniet «de door hem gevolgde richting enigszins heeft gewijzigd» en zodoende een manoeuvre heeft uitgevoerd in de zin van artikel 17, en aldus klaarblijkelijk de algemene draagwijdte van artikel 16, eerste lid, van het wegverkeersbesluit heeft miskend, terwijl eiser geen andere abnormale beweging heeft uitgevoerd dan een verandering van richting, die nodig was om de weg te verlaten waarop hij oorspronkelijk reed en de middenrijbaan van de laan langs de rechterkant op te rijden:

Overwegende dat, ter verwerping van het verweer van eiser die beweerde dat hij voorrang van rechts genoot ten opzichte van de bestuurders die op de middenrijbaan reden waarin hij vanuit de zijrijbaan is gereden, het vonnis verklaart dat eiser met zijn voertuig een zodanige beweging heeft gemaakt dat hij het gewone verkeer door een zekere wijziging in de door hem gevolgde richting heeft belemmerd en zodoende een manoeuvre heeft uitgevoerd in de zin van artikel 17 van het wegverkeersbesluit;

Overwegende dat het vonnis aldus niet aanneemt, zoals in het middel is gezegd, dat eiser voorrang van rechts genoot maar integendeel beslist dat eiser, door op dezelfde openbare weg van de ene rijbaan op de andere te rijden, een manoeuvre heeft uitgevoerd in de zin van artikel 17 van het wegenverkeersbesluit;

Overwegende dat die beslissing wettelijk is;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek, van de rechten der verdediging en van de bewijskracht der akten,

doordat het bestreden vonnis de telastlegging tegen eiser bewezen verklaart en aldus enerzijds de bewijskracht schendt van de verklaringen die Mevrouw Richaux, echtgenote van de verweerder Huens, aan de politie deed en van de genoemde Frédéric, begeleider van de door Dierens bestuurde vrachtwagen, die beweerden dat de vrachtwagen van eiseres rechts van hen is komen aanrijden en anderzijds de bewijskracht schendt van eisers conclusie die naar deze in de processen-verbaal van het getuigenverhoor opgetekende verklaringen verwees waarbij het de rechten van de verdediging schendt;

Overwegende dat uit de motivering van het vonnis blijkt dat de rechter, om zijn beslissing te staven, enerzijds noch aan de verklaringen waarnaar het middel verwijst noch aan eisers conclusie een met de bewoordingen «van onverenigbare betekenis» heeft gegeven en anderzijds acht heeft geslagen op het geheel van de hem overgelegde feitelijke gegevens;

Dat bij de beoordeling van deze gegevens de rechter niet gebonden is door de overwegingen van een getuige of van de partijen;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

B. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvordering die tegen eiser is ingesteld:

Overwegende dat eiser geen bijzonder middel aanvoert;

II. Op de voorziening van de naamloze vennootschap «Brasserie Piedbœuf», burgerrechtelijk aansprakelijke partij:

Overwegende dat uit geen enkel processtuk waarop het Hof vermag acht te slaan, blijkt dat eiseres haar voorziening heeft doen betekenen aan de partijen tegen wie ze gericht is; dat de voorziening derhalve niet ontvankelijk is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 14 september 1967.

Voorzitter: M. Hodüm.

Raadsheren: M.M. Rey en Van Ackere.

Advocaat-generaal: M. Leytens.

Advocaten: Mrs. De Cannière, Schuermans en Segers.

Vervoerovereenkomst. — Vorderingen van de rechthebbenden van een slachtoffer dat overleden is aan de gevolgen van een ongeval bij de uitvoering van de vervoerovereenkomst. — Bewezen fout van de vervoerder. — Grondslag van de vorderingen.

Wanneer de eis van de rechthebbenden van een slachtoffer dat overleden is aan de gevolgen van een ongeval bij de uitvoering van een overeenkomst van personenvervoer, steunt zowel op de vermoede aansprakelijkheid van de vervoerder krachtens art. 4 van de wet van 25 augustus 1891, als op zijn quasi-delictuele aansprakelijkheid, is het voor de eisers overbodig zich te beroepen op de vermoede aansprakelijkheid, indien een bepaalde fout van de vervoerder bewezen is. De contractuele aansprakelijkheid van de vervoerder tegenover het vervoerde slachtoffer en zijn quasi-delictuele aansprakelijkheid tegenover derden worden vastgelegd door die fout in de mate waarin ze tot het ontstaan van schade heeft bijgedragen.

N.V. Peeters t./ De Knaep e.a.

Gezien, in behoorlijke vorm voorgelegd, de door de wet vereiste stukken, namelijk het beroepen vonnis op 16 maart 1966 gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Turnhout, waarvan geen akte van betekening overgelegd wordt;

Gezien het beroep aangetekend bij exploit dd 4 juli 1966;

Gezien het incidenteel beroep door geïntimeerden bij hun zittingsbesluiten ingesteld;

Overwegende dat de eis, ingeleid ten verzoeken van geïntimeerden De Knaep en Van Gompel, strekt tot de vergoeding van de schade die ze, zowel ex haerede als

in eigen naam, beweren geleden te hebben door het overlijden van hun dochter en zuster, De Knaep Monica, ten gevolge van een val die deze op 10 december 1963 deed uit een autobus door de genaamde Crimon voor rekening van appellante bestuurd ;

Overwegende dat hoofd- en incidentele beroepen regelmatig zijn naar vorm en tijd ; dat ze ontvankelijk zijn ;

1. In feite :

Overwegende dat de eerste rechter de juiste toedracht der feiten weergeeft, waaruit blijkt dat :

— de autobusbestuurder Crimon de deur van het voertuig geopend heeft vooraleer het tot stilstand gekomen was ;

— het zestienjarig slachtoffer vrijwillig en bewust door die open deur uit de autobus gestapt of gesprongen is wanneer het voertuig nog in beweging was ;

Overwegende dat de eerste rechter dus terecht beslist dat beiden een fout begaan hebben die in oorzakelijk verband staat met het ongeval ; dat het immers duidelijk is dat dit niet had kunnen geschieden zoals het zich voorgedaan heeft, zonder de samenloop van die wederzijdse fouten ;

Overwegende dat, zoals de eerste rechter het ook zeer juist beslist, deze wederzijdse fouten in een gelijke mate, d.w.z. per helft, tot het ontstaan van het ongeval bijgedragen hebben ;

2. In rechte :

Overwegende dat de eis gesteund is zowel

— op de vermoede verantwoordelijkheid van de vervoerder (artikel 4 van de wet van 25 augustus 1891), als

— op de quasi-delictuele verantwoordelijkheid van appellante, wegens de fout door haar aangestelde Crimon gepleegd (artikel 1382 en 1384 B.W.) ;

Overwegende, nochtans, dat het ter zake overbodig is zich op de vermoede verantwoordelijkheid van appellante te beroepen, vermits een bepaalde fout in hoofde van haar aangestelde bewezen is ; dat, in de mate waar ze aan het ontstaan van een schade bijgedragen heeft, deze fout de contractuele verantwoordelijkheid van appellante vastlegt tegenover het vervoerde slachtoffer, en haar quasi-delictuele verantwoordelijkheid tegenover derden ;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis dus ontvankelijk is :

— op grond van contractuele verantwoordelijkheid van appellante in zover geïntimeerden een schade ex haerede vorderen ;

— op grond van de quasi-delictuele verantwoordelijkheid van appellante in zover ze een schade vorderen die hun eigen is ;

Overwegende dat het in deze zin is dat het vonnis a quo dient bekrachtigd te worden waar het « de eis » ontvankelijk verklaart ;

Overwegende, echter, dat, gelet op de hierboven bepaalde verdeling van de verantwoordelijkheid, de eis slechts gegrond is ten belope van de helft van de schade die geïntimeerden in beide hoedanigheden geleden hebben ;

Overwegende dat het incidenteel beroep dus als ongegrond voorkomt ;

3. Over de schade :

Overwegende, dat, in tegenstrijd met de beweringen van appellante, de begrafeniskosten, die door bewijsstukken gestaafd worden, niet als overdreven voorkomen, en de overige posten van de door geïntimeerden geleden schade juist en billijk door de eerste rechter ex aequo et bono beraamd werden ;

Overwegende dat het hoofdberoep dus ook ongegrond is,

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan,

Gehoord de Heer Leytens, Substituut-procureur-generaal, in zijn eensluidend advies ter openbare zitting gegeven ;

Ontvangt hoofd- en incidentele beroepen, doch verklaart ze ongegrond ;

Wijst beroepers van hun beroepen af ;

Bekrachtigt het bestreden vonnis ;

Verwijst ieder der beroepers in de kosten van zijn beroep.

NOOT. — Zie het beroepen vonnis van de Rechtbank te Turnhout van 16 maart 1966, dat eveneens in dit nummer is opgenomen.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 21 februari 1968.

Voorzitter : M. Vanparijs.

Raadsheren : M.M. De Groote en Janssens.

Adv. gen. : M. Bonte.

Advocaten : Mrs. Mares en Ancot.

Koop-verkoop van onroerend goed. — Op voorwaarde dat de pachter zijn recht op voorkoop niet uitoefent. — Opschortende, geen ontbindende voorwaarde.

Voorkoop. — « Een blok bouw- en weiland ». — Interpretatie. — Land voor de akkerbouw gebruikt en land waarop vee kan grazen. — Omstandigheden die het begrip « bouwgrond » uitsluiten. — Ligging der plaats. — prijs.

Overeenkomst. — Hypothecaire lening. — Geveinsde voorwaarden. — Verplichting de akte der werkelijke overeenkomst over te leggen.

Wanneer een overeenkomst wordt gesloten betreffende de verkoop van een grond, op voorwaarde dat de pachter van de grond zijn recht tot voorkoop niet uitoefent, vormt zulks een opschortende, geen ontbindende voorwaarde.

Om vast te stellen of een verkocht stuk grond al of niet « bouwgrond » is, dienen niet alleen de in de overeenkomst aangehaalde termen in acht genomen, doch ook alle andere elementen, zoals de ligging en de prijs, die gegevens kunnen verstrekken over de aard van deze grond. Is geen bouwgrond een stuk land dat verkocht wordt als « een blok bouw- en weiland » zijnde dus « land voor de akkerbouw gebruikt » en « land waarop vee kan grazen ».

Wanneer de modaliteiten van een hypothecaire geldlening duidelijk aantonen dat de beweerdde overeenkomst geveinsd is, beveelt het Hof het overleggen van de werkelijke overeenkomst.

Pascal en Oosterlynck t./ Ridder Ruzette en etn.

Het Hof heeft de middelen en conclusies van de partijen gehoord en de stukken ingezien.

De eensluidende uitgifte wordt overgelegd van het vonnis dat op 28 maart 1966 geveeld werd door de rechtbank van eerste aanleg te Brugge ; het hoger beroep werd tijdig ingesteld en is allenthalve regelmatig.

Een eigenaar wenste zowat tien hectaar grond te verkopen; op 3 augustus 1964 werd met de appellanten een koop-verkoop gesloten met het beding: «Opschortende voorwaarde. Deze verkoop is gedaan en aanvaard onder voorwaarde dat de pachter zijn recht van voorkoop niet uitoefent».

De pachter werd overeenkomstig de wet van 1 februari 1963 verwittigd op 28 augustus 1964 en verklaarde op 11 september 1964 dat hij zijn recht van voorkoop wilde uitoefenen.

De notariële akte van de verkoop van de goederen door de eigenaar aan de pachter en zijn echtgenote werd verleden op 12 oktober 1964; op diezelfde dag werd een akte lening met hypotheek opgesteld volgens welke drie geldschieters een hypothecaire lening toestonden aan de landbouwers, de kopers.

De appellanten, kopers onder voorwaarde, vechten de notariële akten van koop-verkoop en lening aan verleden op 12 oktober 1964; tevens vorderen ze de geldigverklaring van hun overeenkomst van 3 augustus 1964 en daarenboven schadevergoeding.

1. De eerste stelling van de appellanten is dat de «voorwaarde dat de pachter zijn recht van voorkoop niet uitoefent» een ontbindende voorwaarde is en dat in ieder geval de voorkoop niet regelmatig uitgeoefend werd.

De partijen hebben uitdrukkelijk bedongen dat het om een «opschortende voorwaarde» ging; het volstaat te denken aan de registratierechten om in te zien dat niet bedoeld werd de verbintenissen onmiddellijk te zien ontstaan, om ze dan later desgevallend te laten wegvallen ex tunc, wat zou hebben betekend dat de evenredige registratierechten hadden moeten betaald worden maar dan later konden teruggevorderd worden.

De appellanten betwisten nu zelfs het recht van de pachter op een voorkoop, en als reden halen ze aan dat het om *bouwgrond* gaat. In de overeenkomst gesloten door de appellanten zelf worden de goederen omschreven als «een blok bouw- en weiland» zijnde dus «land voor de akkerbouw gebruikt» en «land waarop vee kan grazen»; in de twee notariële akten komt eenzelfde kwalificatie voor. Het overgelegd kadastraal plan toont aan dat de hoeve van de tweede en derde geïntimeerden gelegen is aan de hoek van de Westkerkestraat en de Ganzestraat en dat dan verder aan dezelfde zijde van de Ganzestraat geen andere gebouwen meer voorkomen dan een andere hoeve. De prijs van 3.000.000 frank voor 10 ha, 44 a. 26 ca. of 287.000 frank per hectaar stemt evenmin met de hoedanigheid van bouwgrond overeen. Er was dus helemaal geen reden toe, de aangelegenheid van de hoedanigheid van bouwgrond voor de vrederechter te brengen; desaanvaande kon gemakkelijk geen betwisting bestaan. Trouwens in hun overeenkomst hadden de appellanten het recht van voorkoop van de pachter als bestaande aangezien, waar ze als opschortende voorwaarde precies hadden bedongen dat de pachter «zijn recht» van voorkoop niet zou uitoefenen. Zelfs nog in de dagvaarding aanvaarden de appellanten het recht van voorkoop van de pachter en gaan ze zelfs zóver toe te geven dat «de eigenaar... niet anders mocht handelen, zoals voorzien bij het artikel 1778 ter en 1778 quater».

2. De verdere stelling van de appellanten is dat de vroegere pachters en de laatste drie geïntimeerden in werkelijkheid niet in de verhouding van uit- en ontleners staan, maar dat de gronden werden gekocht door de laatste drie geïntimeerden, of door de laatste vijf geïntimeerden, of door een vennootschap die onder die drie of vijf werd gevormd, of minstens dat onmiddellijk na hun aankoop, de vroegere pachters het goed, of althans de drievierden ervan, hebben doorverkocht aan de laatste drie geïntimeer-

den of aan een vennootschap, of toch ingebracht in een vennootschap.

De overeenkomst tussen de beweerde geldschietters, de laatste drie geïntimeerden enerzijds, en de beweerde kopers, de tweede en derde geïntimeerden anderzijds, is klaarblijkelijk niet volledig vervat in de akte lening van 12 oktober 1964. Het is toch duidelijk dat niemand 3.400.000 frank zal uitlenen tegen een intrest die overeenstemt met de luttele pacht prijs die zowat 1% van het ter beschikking gestelde kapitaal moet vertegenwoordigen. Weliswaar wordt in de akte gewaagd van een intrest aan 3% en van 3/4 van de winst die uit latere verkopen zou kunnen voortspruiten, maar deze voordelen kunnen naar luid van de notariële akte dan slechts verschuldigd zijn, wanneer de lening niet afgelost wordt alvorens tot de verkopen wordt overgegaan; het zou dus volstaan dat de ontleners de pacht prijs of zowat 1% per jaar betaalt, na bijvoorbeeld negen jaar het kapitaal terugbetaalt, om de geldschietters elke verdere intrest of vergoeding te onthouden. Een zo belangrijke geldsom voor bijna tien jaar uitzetten tegen een intrest van zowat 1% per jaar, is evident niet de juiste draagwijdte van de overeenkomst.

Een goede rechtsbedeling vergt dat de werkelijke overeenkomst, de tegenbrief, wordt overgelegd.

Dan pas zal het Hof kunnen uitmaken: of de landbouwers niet voor het geheel of althans voor een deel hun naam hebben geleend voor andere kopers, fysische of rechtspersonen; of die naamgeving niet heeft gediend om gebiedende voorschriften van de voorkoopwet te ontduiken; of aldus de opschortende voorwaarde van de overeenkomst van 3 augustus 1964 niet werd vervuld; of dienvolgens de aankoop en de hypotheek die op 12 oktober 1964 werden bedongen, geldig blijven; of een notariële akte koop-verkoop moet verleden worden tussen de appellanten en de eerste geïntimeerde; of schadevergoedingen toekomen aan de appellanten.

De goede trouw vereist de overlegging van de werkelijke overeenkomst; de geïntimeerden hebben geen belangen die tegen het nut van de overlegging kunnen opwegen; zij moeten te goeder trouw handelen en het Hof toelaten de materiële waarheid te ontdekken (Storme, De bewijslast in het Belgisch privaatrecht, nr 261).

Op deze gronden,

Het Hof,

Gelet op het artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere conclusies verwerpend,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk;

Alvorens verder ten gronde te beslissen:

Beveelt de tweede en verdere geïntimeerden binnen veertien dagen van de betekening van het onderhavig arrest, de werkelijke overeenkomst over te leggen die ze op het einde van augustus, in september of in oktober 1964 gesloten hebben aangaande de aankoop van de onderwerpelijke gronden of de daarmee verband houdende ter beschikkingstelling van gelden;

Behoudt het oordeel over de kosten voor.

Verwijst de zaak naar de rechtszitting van...

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TURNHOUT

1e Kamer. — 16 maart 1966.

Voorzitter: M. van den Hove d'Ertsenryck.

Rechters: M.M. Kempeneer en Van Cauwenbergh

Advocaten: Mrs. Dreessen loco Segers en De Cannière.

Vervoerovereenkomst. — Vordering van de rechthebbenden van een slachtoffer dat overleden is aan de gevolgen van een ongeval bij de uitvoering van de vervoerovereenkomst. — Grondslag.

Een meisje werd bij het uitstappen uit een autobus die haar vervoerde, zwaar gekwetst en overleed de volgende dag.

De rechthebbenden, ten deze de ouders en de broers en zusters, mogen niet alleen hun vordering tot vergoeding van schade ex haerede en tot vergoeding voor begrafeniskosten doen steunen op art. 4 van de wet op de vervoerovereenkomst, maar ook hun vordering tot vergoeding van hun eigen materiële en morele schade.

Deze laatste vordering betreft immers de door eisers ingevolge « terugkaatsing » geleden schade en vindt haar oorsprong in de familiale en genegenheidsbanden die tussen hen en het slachtoffer bestonden. Waar het vernietigen van de familiale solidariteit de oorsprong is van de bij terugkaatsing geleden schade, beheerst die solidariteit ook het statuut van de schade. Eisers zijn niet te beschouwen als derden die bij toepassing van de artikelen 1122 en 1165 B.W. vreemd zijn aan het vervoercontract; zij kunnen hun uit de familiale solidariteit geputte rechten op vergoeding uitoefenen onder dezelfde voorwaarden waarin het slachtoffer zelf zijn rechten had kunnen doen gelden.

De Knaep e.a. t./ N.V. Peeters.

Overwegende dat de eis ertoe strekt verweerster te veroordelen om te betalen aan aanleggers, voor schade ex haerede, te betalen volgens hunne gerechtigheden, de som van 50.000 Fr. aan eerste aanlegger De Knaep Henri, en in zijn hoedanigheid van vader-beheerder over de goederen van zijn vier minderjarige kinderen voor ieder hoofdens morele schadeloosstelling, de som van 30.000 Fr. aan tweede aanlegster Van Gompel A. voor morele schade de som van 75.000 Fr. aan aanleggers De Knaep H. en Van Gompel A. voor morele schade uit hoofde van verlies aan inkomen, de som van 154.710 Fr., aan eerste aanlegger De Knaep H. voor verschillende onkosten, de som van 42.356,75 Fr. alle bedragen zijnde te verhogen met de vergoedende interesten vanaf 10-12-1963, de rechterlijke interesten en de gedingkosten.

dat de minderjarige De Knaep Maria Joanna Dominica, geboren te Turnhout op 3-4-1944 hangende het geding meerderjarig is geworden en dient beschouwd als hebbende het geding persoonlijk voortgezet.

Overwegende dat de eisen verband houden met een verkeersongeval te Turnhout op 10-12-1963; dat de minderjarige De Knaep Monique, dochter van aanleggers, passagier was op de autobus van verweerster; dat zij, bij het verlaten van de autobus, op een ogenblik waarop het voertuig vertraagde maar nog niet tot stilstand was gekomen, zwaar viel; dat het slachtoffer de dag na het ongeval ingevolge de opgelopen verwondingen overleed;

dat aanleggers hunne eisen steunen, vooreerst op de toepasselijkheid van art. 4 der Wet van 25-8-1891, op de vervoerovereenkomsten, en ondergeschikt op de toepasselijkheid van art. 1382 B.W.

Overwegende dat de ontvankelijkheid der vordering tot vergoeding voor schade « ex haerede » en tot vergoeding

voor begrafeniskosten, op grond van het vervoercontract ingesteld, onbetwistbaar is;

dat immers deze vorderingen tot het patrimonium van de overleden minderjarige behoren, en aanleggers gerechtvaardigd zijn, jure successioneis, ze tegen de vervoerder te benaastigen;

dat de vordering tot vergoeding der materiële schade - inkomstenverlies - en der materiële schade, op grond der vervoerovereenkomst gesteld, eveneens ontvankelijk is;

dat immers deze vorderingen schade betreffen, ingevolge terugkaatsing door de aanleggers geleden; dat inderdaad, aanleggers belang hadden bij het behoud van de persoon en het vermogen van het onmiddellijk getroffen slachtoffer; dat dit belang vernietigd werd tengevolge van de tekortkoming aan de resultaatverplichting, door de vervoerder in de vervoerovereenkomst op zich genomen; dat de opgevorderde schadevergoedingen volgens aanleggers aan het vernietigd belang beantwoorden;

dat in huidig geval de vordering van aanleggers tot vergoeding van de door terugkaatsing ondergane schade bepaaldelijk haar bron vindt in de familiale en genegenheidsbanden, welke tussen hen en het slachtoffer bestonden; dat, waar het vernietigen der familiale solidariteit de bron is der bij terugkaatsing geleden schade, deze solidariteit ook het statuut der schade beheerst;

dat in deze omstandigheden aanleggers niet als derden te aanzien zijn, welke bij toepassing van art. 1122 en 1165 B.W. vreemd zijn aan het vervoercontract, afgesloten tussen verweerster in deze en het slachtoffer; dat ze hun uit de familiale solidariteit geputte rechten op vergoeding tegen verweerster kunnen uitoefenen in dezelfde voorwaarden waa: in het slachtoffer zelf zijn rechten had kunnen doen gelden; zie nota J. Kirkpatrick, na het Arrest Cass. 17-6-1963 - Revue critique de jurisprudence Belge 1964, blz. 446-465;

Overwegende dat de vervoerder dient beschouwd als zijnde aansprakelijk voor het ongeval, voor zover hij niet bewijst dat dit ongeval te wijten is aan een vreemde oorzaak, welke hem niet kan aangewreven worden.

dat betreffende het ongeval een strafdossier werd samengesteld, hetwelk werd afgesloten met een bevel tot niet-vervolg, door de Raadkamer te Turnhout verleend op 2-6-1964; dat het bevel tot niet-vervolg in geen dele de ontvankelijkheid van de huidige vordering in het gedrang brengt;

dat uit de inhoud van het strafdossier met voldoende zekerheid blijkt:

— dat het zestienjarig slachtoffer vrijwillig en bewust uit de autobus gestapt of gesprongen is wanneer dit voertuig nog in beweging was, dat niet alleen de inhoud der getuigenissen deze gedraging van het slachtoffer affirmeert, maar er tevens geen enkele verklaring of gegeven wijst op enigerlei bruuske beweging van het voertuig, welke in verband zou staan met het verlaten van de autobus door het slachtoffer;

— dat de autobusbestuurder de deuren van zijn voertuig geopend had, vooraleer dit tot stilstand was gekomen; dat deze handeling een onvoorzichtigheid uitmaakt welke in oorzakelijk verband staat met het ongeval — Revue Génér. des Ass. et de Responsabilité - 1959 nr. 6266.

Overwegende dat, rechtdoende op grond der toepasselijkheid der wet van 25-8-1891 op de vervoerovereenkomsten het bewezen voorkomt dat het ongeval ten dele te wijten is aan de fout van het slachtoffer zelve; dat, beoordeelend de zwaargewichtigheid dezer fout en haar oorzakelijk verband met het ongeval, het verantwoord is de helft der verantwoordelijkheid voor de gevolgen van het ongeval als bewezen te weerhouden in hoofde van het slachtoffer zelve;

dat in hoofde van de vervoerder de verantwoordelijkheid voor de overige helft der gevolgen van het ongeval te

weerhouden is ingevolge de toepasselijkheid van art. 4 der Wet van 25-8-1981;

dat aanleggers, zich steunend op art. 4 der Wet van 25-8-1891 vergoeding vorderen van schade die haar bron vindt in de familiale solidariteit; dat ze hun rechten op vergoeding tegen verweerster slechts kunnen uitoefenen in dezelfde voorwaarden waarin het slachtoffer zelf zijn rechten had kunnen doen gelden, zijnde in casu dienvolgens op vergoeding van de helft der bewezen schade;

Overwegende dat, rechtdoende op grond der toepasselijkheid van art. 1382 B.W., het eveneens bewezen voorkomt dat verweerster ingevolge de haar ten laste zijnde, bewezen onvoorzichtigheid, verantwoordelijk is voor de helft der gevolgen van het ongeval.

Overwegende wat het bedrag der gevorderde schadevergoedingen betreft:

— dat dient aangenomen dat het slachtoffer een zekere maat van bewustzijn gehad heeft over haar toestand;

— dat een schade « ex haerede » naar billijkheid begroot op — 20.000 Fr. als verantwoord en voldoende bewezen voorkomt;

— dat, oordelend naar billijkheid, de morele schade in hoofde van elk der ouders verantwoord en bewezen voorkomt ad 60.000 Fr., en in hoofde van elk der mede-inwonende vier broeders en zusters, ad — 10.000 Fr.

— dat, rekening houdend met de omstandigheden ondermeer stand en samenstelling van het gezin waartoe het slachtoffer behoorde, haar ouderdom, studierichting en beroepsvooruitzichten, het als voldoende bewezen voorkomt dat aanleggers enigerlei materieel voordeel zouden genoten hebben uit de inkomsten van hun dochter; dat het netto-voordeel op huidig ogenblik uit te keren, naar billijkheid op 45.000 Fr. dient beraamd;

— dat de kosten van begrafenissen bewezen zijn voor het bedrag van 42.356,75 Fr. en ze verantwoord voorkomen; dat evenwel de kosten, betrekking hebbend op rouwkledij, en aangerekend voor totaal 12.050 fr. slechts voor een naar billijkheid beraamd bedrag van 4.000 fr ten laste van verweerster dienen gelegd, rekening houdend met het feit dat de rouwkledij grotelijks de gewone kledij vervangt;

dat de vergoeding voor begrafeniskosten aldus bewezen is voor een bedrag van 34.352 fr.

.....

NOOT. — Het op 14 september 1967 door het Hof te Brussel in deze zaak gewezen arrest is eveneens in dit nummer opgenomen.

Verg. o.m. Cass. 15 mei 1961 met noot van J. Dabin, Revue critique de jurisprudence belge, 1962, 165; Cass. 19 december 1962. Pas 1963, I, 491; 17 juni 1963, Pas. 1963, I, 1086; Revue critique de jurisprudence belge, 1964, 446, met noot van John Kirkpatrick.

SCHEIDSRECHTERLIJKE UITSPRAAK

5 augustus 1968.

Scheidsrechters: M.M. P.M. Orban en M. Mortier.

Advocaten: Mrs. Heynderickx en Halsberghe.

Verzekering. — Eis tot betaling van schade. — Korte verjaring van zes maanden. — Niet van strenge toepassing. — Verjaring geschorst door verklaringen en onderhandelingen.

Al voorziet de verzekeringspolis dat elke eis tot betaling van schade vervalt na een termijn van zes maanden, dient hiedoor niet noodzakelijk verstaan een eis ingediend voor de bevoegde rechtsinstantie.

Door de rechtsleer en de rechtspraak wordt algemeen aangenomen dat de korte verjaring — in casu zes maanden — vaak in de verzekeringspolissen voorzien, niet van strenge toepassing is en dat deze verjaring geschorst wordt door verklaringen en onderhandelingen waardoor de verzekerde zijn inzicht te kennen geeft zijn rechten te doen gelden.

Wwe Heylens-Foucquaert t./ C.A.F.B.

Gezien de scheidsrechtelijke overeenkomst tussen partijen gesloten op 24 augustus 1967 waardoor aan de scheidsrechters wordt gevraagd of « de C.A.F.B. gerechtigd is de termen van artikel 23 en 26 van de algemene polis, onderschreven door Mevrouw Foucquaert Weduwe Heylens, op te werpen, meer bepaaldelijk staande te houden dat de verjarig is ingetreden »;

Gezien partijen en hun raadslieden akkoord gingen om hun respectieve bundels aan de scheidsrechters voor te leggen zonder verdere mondelinge uiteenzetting van hun wederzijdse standpunten;

De feiten:

Op 1 maart 1966 liet Mevrouw Foucquaert Weduwe Heylens, Kampelaar, 17, Brasschaat, — zich beroepende op haar polis nr. 688.36 — aan de C.A.F.B. weten dat haar eigendom, gelegen Leopold III laan te Merelbeke, op 26 februari 1966 ernstig beschadigd werd door stormweder.

Op 3 maart 1966 meldde de C.A.F.B. ontvangst van deze aangifte en verzocht haar verzekerde haar zo spoedig als mogelijk het bestek der uit te voeren werken te laten geworden.

Op 13 maart liet de verzekerde het gevraagd bestek ten belope van 18.449,— Fr aan de C.A.F.B. geworden. De toezending hiervan werd op 19 april door Mevrouw Foucquaert bevestigd.

De C.A.F.B. liet na deze twee mededelingen te beantwoorden zodat de verzekerde haar op 8 mei hierover interpeleerde en om antwoord per kerende verzocht.

Op 13 mei 1966 liet de C.A.F.B. weten dat zij geen gunstig gevolg kon geven aan het verzoek van haar verzekerde omdat de voorwaarden van tussenkomst niet bestonden.

Naderhand heeft Mevrouw Foucquaert, tot staving van het wél bestaan dezer voorwaarden, aan de C.A.F.B. vier getuigschriften laten geworden van slachtoffers die door dezelfde ramp getroffen waren geweest en die allen door hun verzekeringsmaatschappij werden vergoed.

Op 3 februari 1967 verzocht de raadsman van Mevrouw Foucquaert de C.A.F.B. haar scheidsrechter te willen aanduiden (art. 26 van de polis).

Slechts op 8 februari 1967 beweerde de verzekeringsmaatschappij op grond van art. 23 van de algemene voorwaarden van de polis, dat de eis verjaard was.

In rechte:

Aangezien waar art. 23 van de polis voorziet dat « elke eis tot betaling van schade na een termijn van zes maanden vervalt » hierdoor niet noodzakelijk een vóór de bevoegde rechtsinstantie ingediende eis moet worden verstaan;

Aangezien dan ook algemeen door de rechtsleer en de rechtspraak wordt aangenomen dat de korte verjaring — in casu zes maanden — vaak in de verzekeringspolissen voorzien, niet van strenge toepassing is en dat verklaringen en onderhandelingen waardoor de verzekerde zijn inzicht te kennen geeft zijn rechten te doen gelden, de verjaring schorst (De Page T VII 1039 nota met rechtspraak; Kluyskens « Verbintenissen » nr 265 in fine; R.P.D.B. V°

Assurance nr 229-230; Vande Putte « Handboek voor verzekeringen en verzekeringsrecht » blz. 142; Beltjens « Droit Commercial » T III p. 145 nr 36; Guillaouard « La Prescription » T I nr 258; Baudry « La Prescription » nr 532; Brussel 26 juni 1927 - Pas. 1928 II 227; Brussel R. v. Kooph. 26 maart 1928 - Pas. 1928 III 102)

dat, moest er omtrent de schorsing van de verjaring enige twijfel bestaan, deze ten gunste van de verzekerde moet worden uitgelegd (Pand. Belges: Assurance en général, nr 369);

Om deze redenen,

wij Meester P.M. Orban en Meester M. Mortier,

advokaten te Sint-Niklaas door partijen als scheidsrechters aangeduid,

zeggen voor recht dat de C.A.F.B. verzekeringskas der S.M. Federale van België, de verjaring, voorzien in art. 23 van de polis, niet mag inroepen;

dat er geen aanleiding toe bestaat deze scheidsrechtelijke uitspraak, waarvan aan partijen een afschrift wordt medegedeeld, ter griffie van de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde neer te leggen, tenzij een der partijen hierom zou verzoeken (R.P.D.B. V° Arbitrage nr 454 - Bernard « L'arbitrage volontaire en droit privé », nr. 549 - Garsonnet et Cesar Bru « Procedure » T VIII nr 299 - Dalloz « Procédure Civile » T IV p. 728 nr 38).

BALIELEVEN

Voorzorgskas voor Advocaten.

Uitnodiging.

Geacht Lid,

De Beheerraad van de Voorzorgskas voor Advocaten nodigt u uit tot het bijwonen van de algemene gewone en buitengewone vergadering die zal gehouden worden op zaterdag 19 april 1969, om 14 u. 30, in het Paleis van Justitie te Brussel, in de zittingszaal van de Eerste Kamer van het Hof van Beroep.

Agenda:

1. Goedkeuring van het proces-verbaal van de buitengewone vergadering van 8 juni 1968.

2. Verslag van de Raad van Beheer.

3. Goedkeuring van de rekeningen van het dienstjaar 1968 en voordracht van de begroting voor het komende dienstjaar.

4. Ontlasting van de beheerders.

5. Statutaire benoemingen.

6. Uiteenzetting van de Beheerraad over de studie van het financieel evenwicht van de Voorzorgskas en betreffende de schikkingen aangaande de tussenkomst van het Hulpfonds.

7. Wijzigingen voorgesteld door de Beheerraad aan de artikels 10 en 26 der statuten:

1°) het artikel 10 § 1 is vervuldigd door: «...behalve beslissing van de Beheerraad in de gevallen, de voorwaarden en de maatregel bepaald door deze »;

2°) het artikel 26 § 1 is vervangen door: « het dagelijks beheer van de sociale zaken is toevertrouwd aan de

Bestuursraad minimum 3 en maximum 5 leden tellend van de Beheerraad en aangeduid door deze laatste ».

8. Allerlei.

Volgens artikel 28 van de statuten is de algemene vergadering samengesteld uit al de leden van de vereniging die aan hun statutaire verplichtingen voldaan hebben.

De leden van de vereniging die verhinderd zouden zijn de vergadering bij te wonen en die wensen zich te laten vertegenwoordigen, kunnen daartoe een volmacht verlenen aan een ander lid. Deze volmacht moet geen bijzondere vorm hebben en kan afgegeven worden aan het bureau van de vergadering.

Het aantal stemmen waarover de mandataris kan beschikken is beperkt tot tien (artikel 32 van de statuten).

Wij rekenen op uw aanwezigheid en verzoeken u te aanvaarden, Geacht Lid, de betuiging onzer gevoelens van hoogachting.

Voor de Beheerraad,
De Voorzitter,
R. Van Roye

Voorzorgskas voor Advocaten v.z.w.

Balans op 31 december 1968

AKTIEF

Vastgelegde middelen		126.313.026
Inboedel	1	
Hypothecaire leningen	126.313.025	
Beschikbaar		8.383.045
Postgiro	1.408.398	
Rekeningen bij:		
Bank van Brussel	382.470	
Gemeentekrediet: zichtrekening met opzegging	6.592.177	
Realiseerbaar		12.209.370
Effecten portef.	6.753.630	
Diverse debiteuren	5.455.740	
		146.905.441

PASSIEF

Opeisbaar		8.790.148
Diverse krediteuren		
Opeisbaar op termijn		138.115.293
Pensioenfondsen		
		146.905.441

Ontleding van de balans op 31 december 1968

AKTIEF

Vastgelegde middelen		126.313.026
Inboedel	1	
Hypothecaire leningen	126.313.025	
- Zij worden toegestaan ten belope van maximum 60 % van de waarde bij gedwongen verkoop van gewone woonhuizen (zie bijlage).		
- Dit bedrag behelst het bedrag der getekende akten. De niet-afbetaalde sommen komen voor in het passief.		
		126.313.026
		8.383.045

Beschikbaar

Postgiro	1.408.398
Rekeningen bij:	6.974.647
- Bank van Brussel (zichtrekening)	382.470
- Gemeentekrediet van België	6.592.177
Zichtrek.	1.492.177
Rekening met opzegging	5.100.000
	6.592.177

6.974.647

De belangrijkheid van deze rekening is gerechtvaardigd door verbintenissen van hypothecaire leningen waarvan het bedrag 7.031.947 fr. is.

8.383.045

Realiseerbaar

12.209.370

Effecten	6.753.630	
	Nominale waarde	Aankoop waarde
Obligaties Cockerill-Ougrée 1959 5,50 % 1959-1974	132.000	132.000
Obligaties Thy-Le-Château 5,75 %	1.720.000	1.702.880
Obligaties Wegenfonds 1968-'83 6,75 %	5.000.000	4.918.750
	6.753.630	

Deze effecten zijn geboekt tegen de aankoopwaarde en de obligaties Cockerill-Ougrée en Thy-Le-Château zijn niet ter beurse genoteerd, de effecten van het Wegenfonds, uitgegeven in december 1968, waren nog niet genoteerd.

Diverse debiteuren

5.455.740

Balies debiteuren voor bijdragen (zie bijlage)	
Vorige dienstjaren	174.635
Dienstjaar 1968	1.449.612
	1.624.247

De verhoging van deze post houdt verband met de inschrijving van het vierde kwartaal, einde december.

Deurwaarders debiteuren voor pleidooirechten (zie bijlage)	2.033.885
1966-67	34.910
1968	1.998.975
	2.033.885

Niet geïnde pensioenen (terug ontvangen achterstallige renten 1969 ingevolge overlijden) 25.725 |

Intresten van hypothecaire leningen vervallen en niet betaald (zie bijl.)	391.599
Wettelijke Kas, debiteur voor waarborg	1.153.500
Te ontvangen gift (achterstallig pensioen afgestaan aan het Hulpfonds door de begunstigten)	133.784

Te ontvangen vergoeding (tussenkost van de Sociale Kas in onze algemene onkosten

83.000

5.455.740

12.209.370

146.905.441

PASSIEF**Opeisbaar**

8.790.148

Diverse crediteuren	
Verschuldigd aan de Balies 1968	165.547
Verschuldigd aan Deurwaarders 1968	1.220.312
Vergoeding aan Federale Verzekeringen	78.326
Terug te betalen of te storten	294.016
- algemene onkosten	41.324
- bijdragen	3.370
- pensioenen	163.653
- diversen terug te betalen	90.669
	294.016

Deze post omvat betalingen die bij vergissing gedaan werden aan Kas. Hypothecaire verbintenis

7.031.947

8.790.148

Opeisbaar op termijn

138.115.293

Pensioenfondsen	138.115.293
Deze post omvat de reserves overeenkomend met de bijdragen der aangeslotenen voor een bedrag van 95.079.473 fr.	
Het wezenfonds zijnde 1.747.500 fr. — 408.750 fr. = 1.338.750 fr.	

146.905.441

Ontvangst- en uitgaverekening op 31 december 1968**UITGAVEN**

Hulpverlening	1.070.552
Pensioenen	11.175.847
Wezenfonds	408.750
Verhoging van pensioenfondsen	16.426.860
Algemene onkosten en taksen	873.385
Verloren en pleidooirechten bijdragen	44.996
	30.000.390

ONTVANGSTEN

Inschrijvingsrecht	23.000
Bijdragen der Balies	11.626.830
Pleidooirechten	10.982.805
Interessen	7.115.739
Diverse ontvangsten	67.676

Giften	183.356
Meerwaarde fondsen	984
	30.000.390

- verloren bijdragen ingeschreven na afsluiting	33.568
	44.996

30.000.390

*Ontleding van ontvangst- en uitgaverekening
op 31 december 1968*

UITGAVEN

Hulpverlening	1.070.552
Het budget van het dienstjaar voorzag 1.250.000 fr.	
Pensioenen Verdeling	9.798.540
Kapitalisatie	1.377.307
	11.175.847
Wezenfonds	11.175.847
Het bedrag is enigszins lager dan de voorzieningen.	408.750
Verhoging van het pensioenfonds	16.426.860
Deze post is 2,2 miljoen hoger dan de voorzieningen.	
Algemene onkosten en taksen	873.385
Kosten personeel	304.315
Onkosten Raad van Beheer, Bestuur, (vertaling, dactylo, publikatie).	6.505
Kosten Pensioencomité	37.980
in verband met hervorming van de Kas (vertaling, dactylo, studies, drukwerk, post).	
Kantoorbehoeften	12.273
Drukwerk	59.526
Posten, telefoon	102.543
Bankkosten	412
Publiciteitskosten	2.663
Bijvoegsel van hypotheaire schuldvordering	750
Taks	177.390
Prestaties werk voor derden	
- dactylo	5.775
- vergoeding aan balies	165.547
- vergoeding a. Fed. verzek.	78.326
- actuariële studie	7.380
(personeelskosten)	
- tussenkomst Soc. Kas	88.000
	169.028
	873.385

Deze post, herleid tot de werkelijke beheerskosten, d.w.z. na aftrek van de taks en van de vergoeding aan de balies, bedraagt 528.308 fr., hetzij 2,2% van de ontvangsten (23.852.947 fr.).

Diverse verliezen 44.996

Deze post omvat:

- onkosten vr. deurwaarder (gerechtszaken)
- pleidooizegels oninbaar (ingevolge sterfgeval of stopzetting activiteit)

11.428

ONTVANGSTEN

Inschrijvingsrechten	23.000
Deze post is onveranderd.	
Bijdragen der Balies	11.626.830
Dit bedrag komt overeen met een gemiddelde bijdrage van 5.937 fr. per lid (maximum be- drag voorzien door wet op het pensioen der zelfstandigen).	
Na aftrek van de wettelijke inschrijving en verhoogd met een forfaitair bedrag van 500 fr. per lid voor het Wezenfonds, hetzij 3.495 fr. x 500 = 1.747.500 fr.).	
Pleidooirechten	10.982.805
De pleidooirechten belopen 12.203.117 fr. Er moet 10% afgehouden voor de ristorno's aan de deurwaarders, hetzij 1.220.312 fr.	
Er blijft dus een netto-bedrag van 10.982.805 fr.	
Het bruto-bedrag in vergelijking met 1967, belooft 273.012 fr.	
Interesten	7.115.739
De gemiddelde interestvoet overschrijdt 6,25%.	
Diverse ontvangsten	67.676
Deze post omvat de bijdragen van de vorige jaren, ingeschreven na sluiting en van de terugontvangen pensioen-achterstallen na overlijden.	
Giften	183.356
Deze post omvat hoofdzakelijk de afgestane pensioenen.	
Meerwaarde op fondsen	984
	30.000.390

Budget voor 1969

ONTVANGSTEN

Bijdragen der Balies	8.285.590
Pleidooirechten	10.982.805
Inschrijvingsrechten	23.000
Wezenfonds	1.806.500
Interesten	8.316.666
	29.414.561

UITGAVEN

Algemene onkosten	710.000
Taksen	226.213
Verschuldigd aan Balies	165.547
Provisie hulpverlening	1.250.000
Te betalen pensioenen	10.912.446
Wezenrechten	1.806.500
Bedrag te storten aan het pensioenfonds	14.343.855
	29.414.561

Ontleding van het budget voor 1969

ONTVANGSTEN

Bijdragen der Balies	8.285.590
Aantal leden x maximum wettelijke bijdragen na aftrek van de wettelijke inschrijvingen.	
Pleidooirechten	10.982.805
Zelfde bedrag als voor 1968 (afhouding van de ristorno met 10 %).	
Inschrijvingsrechten	23.000
Zelfde bedrag als in 1968.	
Wezenfonds	1.806.500
Aantal leden 31-12-1968 3.613 x 500.	
Interesten	8.316.666
6,25 % op het bedrag der beleggingen op 31 december 1968, hetzij 133.066.655 fr.	
	29.414.561

UITGAVEN

Algemene onkosten	710.000
Zelfde bedragen als in 1968 (met inbegrip van de kosten ten laste van het wettelijk stelsel van 1/1 tot 30-5-68).	
Verschuldigd aan de Balies	165.547
Zelfde bedrag als in 1968 omdat de ontvangsten onveranderd zijn.	
Taks (1,7 ‰ op beleggingen van 133.066.655 fr.)	226.213
Provisie voor hulpverlening	1.250.000
Gehandhaafd op hetzelfde bedrag.	
Pensioenen en renten te betalen in 1969 volgens het verdeelingsstelsel	10.912.446
- pensioenen dienstjaar 1968	9.598.540
- nieuwe gevallen : 1904 - 1898 - 1903	1.313.906
	10.912.446
Wezenrenten	1.806.500
Bij gebrek aan schattingselementen werd er verondersteld, daar het een verdeelingsstelsel betreft, dat al de ontvangsten verbruikt werden.	
Bedrag te storten aan het pensioenfonds	14.343.855
	29.414.561

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jg. 1969 - nr. 2.

Belastingen. — Krankzinnigen. — Militie. — Onderwijzend personeel. — Commissie van Openbare Onderstand. — Gemeentepersoneel. — Straatbenaming. — Strafregister. — Onbevaarbare waterlopen.

Jura Falconis, jg. 1969 - nr. 4.

Dupont L., Een aktueel probleem van penale aansprakelijkheid. — Van Dorpe B., Aansprakelijkheid van de geneesheer tegenover de patiënt voor de medische behandeling en voor de vaststelling van het honorarium. — De bonnaire M., De aansprakelijkheid in de sport. — Van der Mijsbrugge E., De aansprakelijkheid van schrijvers en uitgevers. — Weyts L., Aansprakelijkheid van de vennootschap voor handelingen van haar organen buiten het statutair doel. — Crab P., De burgerlijke aansprakelijkheid van de jeugdleiders. — Everaert D. en Jacobs I., Beschouwingen bij het nieuwe criterium ter beoordeling van de overheidsaansprakelijkheid.

Arresten en adviezen van de Raad van State, jg. 1969 - nr. oktober.

Rechtspraak.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jg. 1969 - nr. 5033.

Van Sandick J.C., De alimentatiebepalingen in het nieuwe B.W. — Salomons R.A., Regres onwenselijk.

Nieuwe literatuur over Oorlog en Vrede, jg. 1969 - nr. 3.

Boekbespreking.

De gerechtsdeurwaarder, jg. 1969 - nr. 2-3.

Registratieplicht voor deurwaardersakten afgeschaft. — Rede van de voorzitter der examencommissie bij gelegenheid van de diploma-uitreiking op 10 jan. jl.

Journal des Tribunaux, jg. 1969 - nr. 4652.

Magrez M., Le statut des conventions collectives du travail (loi du 5 décembre 1968).

Revue pratique du Notariat belge, jg. 1969 - nr. 2552.

Baugniet J., Code judiciaire. — Des partages et licitations (suite).

Cahiers de Droit Européen, jg. 1969 - nr. 1.

Dumon F., La responsabilité extracontractuelle des Communautés et de leurs agents.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs), jg. 1969 - nr. 11.

Edelman B., De la nature des œuvres d'art d'après la jurisprudence.